

Lunds universitet
Socialhögskolan
SOL 064
Vårterminen 2003

"Kärleken, ja den är ju allsmäktig"

- En studie om ungdomars syn på kärlek, sexualitet och samlevnad; Hur reflekterar dagens ungdomar kring dessa teman?

Det som förstörde ert liv var att ni ej
begrep er på kärlek;
skicklighet fattades er, finns den
tar kärlek ej slut.
Tänk om den bristen består än idag?
Jag såg själva Venus stå där;
hon uppdrog åt mig att lära ut
denna konst.

(Ovidius, romersk skald, omkr år 1 F Kr)

Författare: Cathrine Holst & Salma Haddadi

Handledare: Torbjörn Hjort

Abstract

The purpose of this essay was to study how youths view love, sexuality and coexistence. Our intention was to study how today's adolescence reflect upon these matters.

Our main questions were related to love, family constellation, reasons for breaking up from a relationship and the consequences that follow that, sex and questions concerning the gender aspect of a relationship.

The study was qualitative and based on interviews with twelve young people, ages 15-20 who we established contact with at a high school.

The outcome of this study was that young people today have, among other things, a creative, understanding and a questioning and at times sceptical point of view. We have acknowledged that we had a lot of misconceptions concerning these matters, but through this study have learnt a lot about young peoples views and their lives.

The answers received from our interviews were inspiring and encouraging. The result was often in accordance with earlier research.

Innehållsförteckning	sid
Förord	1
Kapitel 1. Inledning	2
1.1. Problemformulering	2-4
1.1.1. Avgränsning	4
1.2. Syfte och frågeställningar	4
Kapitel 2. Metod och urval	5
2.1. Metod	5-6
2.2. Urval	6
2.3. Analys av det empiriska materialet	6-7
2.4. Undersökningens tillvägagångssätt	7-8
2.5. Resultatens tillförlitlighet	8-10
2.6. Källkritik	10-11
2.7. Etiska överväganden	11-12
Kapitel 3. Kunskapssammanställning	12
3.1. Presentation av litteratur	12-13
3.2. Tidigare forskning	13-14
3.2.1. Förälskelse – kärleksrelation, en skillnad?	14-16
3.2.2. Den enda ”rätta/rätte” – önskedröm kontra verklighet?	16
3.2.3. Den perfekta parrelationen – finns den?	16-17
3.2.4. Svartsjuka – en ’krydda’ i relationen?	17
3.2.5. Flirt samt otrohet – ett val	17-18
3.2.6. Fortsatt liv efter en otrohetskris?	18
3.2.7. Att samtala – en nödvändighet	18-19
3.2.8. Hur ser kvinnans och mannens olikheter ut i parets dagliga kommunikation?	19
3.2.9. Sexualitetens gestaltande – renodlad fortplantningsdrift kontra emotionell sexualitet?	19-20
3.2.10. Utseendets betydelse	20-21

3.2.11. Val av partner	21-23
3.2.12. Arbetsfördelning i relationen – uppdelning utifrån könsroller?	23-24
3.2.13. Vad innefattar respekt och tillit i ett förhållande?	24
Kapitel 4. Teoretiska perspektiv	25
4.1. Olika perspektiv inom socialpsykologin	25
4.1.1. Den dramaturgiska skolan	25-26
4.1.2. Utbytesteorin	26
4.1.3. Rollteorin	27-28
4.1.4 Socialisationsprocessen	28-29
4.2. Utvecklingspsykologi	29-30
4.2.1. Kroppen och könet	30
4.2.2. Sexualitet och förälskelse	31-32
Kapitel 5. Resultatredovisning och analys	32
5.1. Först blir man förälskad, därefter kär och sen kan man älska en person.	32-36
5.2. Äktenskapet; <i>fint med löften</i> , kontra <i>Jag tror inte på den här familjegrejen</i> .	36-39
5.3. Uppbrott från parförhållandet/äktenskapet – omständigheterna spelar in.	39-41
5.4. Sex, ja det är något jättestarkt.	42-44
5.5. Det är bådass relation, bådass ansvar.	45-46
Kapitel 6. Sammanfattning och slutdiskussion	46-50
Referenser	51
Bilaga	52-53

Förord

Vi vill rikta vår tacksamhet, med anledning av vår uppsats, till de ungdomar som öppet delat med sig av sina värderingar samt tankar kring våra teman. Det har varit mycket givande, värdefullt samt tankeväckande för oss att ta del av era skildringar.

Tack också till vår handledare, Torbjörn Hjort.

Ett stort tack från oss till er alla!

Kapitel 1. Inledning

1.1. Problemformulering

Den ökade skilsmässofrekvensen pekar tydligt på svårigheten att leva i ett bra och varaktigt parförhållande i vårt samhälle. Om man räknar samman äktenskap och samboförhållanden, upplöstes, i överensstämmelse med statistiska centralbyråns skilsmässostatistik 50 000 parförhållanden år 1991. Cirka 45 000 barn drabbades av denna förändring. Vad som framkommer i statistiska centralbyråns antaganden är att ca 40 – 45 %, av barnen födda på 1990-talet, kommer att uppleva att föräldrarna separerar innan barnet fyllt 18 år. Många får vara med om flera separationer (Furhoff & Olsson, 1997). Med ovanstående bakgrund, som vi finner oroväckande, anser vi det vara betydande att vi fördjupar oss i amourens dynamiska värld. Kärlekens kontext väcker även våra tankar kring sexualitet och samlevnad. Vad berör frågor och problem som kan sammankopplas med utvecklingen i ett parförhållande, kan vi skaffa oss förkunskaper som kan hjälpa oss. Vi kan lära oss att känna igen situationerna och en del svårigheter och på så vis lättare hitta bra lösningar (Furhoff & Olsson, 1997).

Vårt intresse för kärlek, sexualitet och samlevnad (utan inbördes rangordning) grundar sig på våra tankar om att dessa fenomen genomsyrar hela vårt liv. Utan omtanke och ömhet mister vi våra liv och detta faktum är större än vi människor kanske egentligen förstår. Det sägs att man inte kan klara sig utan vatten, mat eller sömn någon längre period och detta stämmer mycket väl; Hur är det då med kärleken? Den basala kärleken, som också är en överlevnadsfaktor, är förvisso mycket omtalad i dagens samhälle men våra kunskaper är inte alltid heltäckande. En nära relation som känns positiv och meningsfull är bra för vårt trivsel och vår mentala hälsa i stort (Furhoff & Olsson, 1997).

Vi har vidare valt att rikta vår uppmärksamhet mot ungdomar. Denna grupp befinner sig vid en inledande övergång till vuxenvärlden och allt vad det innebär. Fritiden, det sociala livet, förhållandet till andra och lusten att leva och känna att man finns till blir vid detta skede speciellt betydelsefullt. *Ett ungt par, en man och en kvinna, möts och blir förälskade. Det känns som den stora kärleken. De drömmer om att bilda en familj. De vill leva ihop hela livet.* Dessa unga blir varse om förutsägbara frågor och problem. Det är samlevnadsfrågor, som alla i parrelationer kommer i kontakt med på ett eller annat sätt (Furhoff & Olsson, 1997).

I det nutida västerländska samhället kännetecknas ungdomsåren av en biologisk mognad i samband med en bristande social mognad. Vad anbelangar sexualiteten lever ungdomar idag i ett samhälle som i många avseenden erbjuder en annorlunda sexuell verklighet än den som föräldragenerationen upplevde under sin ungdomstid, då sexualsynen var restriktiv i allmänhet och för ungdomar i synnerhet. Sexualiteten skyddades av en mängd förbud och tabun. Sexuell avståndstagande rekommenderades oftast som det enda rätta, framförallt för de då unga flickorna (Lewin & Helmius, 1986).

Utvecklingen drevs dock mot en ökad öppenhet i sexuella frågor. Allt mer blev accepterat på sexuallivets område och den tillåtande sexualsynen kan sägas ha nått sin höjdpunkt på 1960-talet i det som ibland kallas den sexuella revolutionen. Idag har sexualliberalismens tonvikt på den fysiska sexualiteten kompenserats av en sexualsyn som många gånger betonar de emotionella aspekterna. Den vuxna befolkningen råds att visa sina känslor, att kramas och att utveckla de känslomässiga aspekterna i sina sexuella relationer. Tvåsamhet, vikten av nära relationer, öppenhet och trohet i en sexuell relation framhålls som betydande faktorer för att uppnå ett tillfredsställande sexualliv (Lewin & Helmius, 1986). Emotionerna och kärleken har således vunnit mark vad berör sexuella förhållanden.

Det kan vara svårt att besvara frågor som cirkulerar kring kärlek. Vi vill med en gång konstatera att begreppet kärlek är svårt att utforska. Kärlek är i första hand till för att erfaras i känsla och i handling. Att analysera den är komplicerat med tanke på att den rymmer en mängd olika känslor, i första hand till människor, men även för mycket annat. Människor lägger olika innehåll i begreppen ”tycka om” och ”älska”. För en del är skillnaden mellan dessa ord mycket stor, för andra är det ingen skillnad alls. Förmågan att ge och ta emot kärlek är inte avskild från vår personlighet, utan kärleken påverkas av denna; t.ex. älskar en del en i taget, andra många på en gång (Lenneer-Axelsson m fl, 1979).

Teorier som i detta sammanhang är aktuella äro utvecklingspsykologin samt inriktningar inom socialpsykologin. Socialpsykologer kan sägas studera samspelet mellan samhället och människornas beteenden. Samhället påverkas av dess enskilda medlemmar och individerna påverkas av samhället, t.ex. dess normer och lagar. Ungdomar influeras bl.a. av sina föräldrar, skolan, kamratgruppen och massmedia och socialiseras på så sätt in i samhället. Vad beträffar utvecklingspsykologin ger teorin oss en vidare förståelse då den diskuterar utifrån ungdomens biologiska, kognitiva och emotionella utveckling.

Vi ställs många gånger inför svårigheter när vi skall samtala med varandra om våra känslor, det sexuella livet, samlevnadsfrågor, om våra olikheter och om de konflikter som vi måste lösa. Vi kan också ha olika förväntningar kring ovanstående temaområden. Alla dessa frågor, förväntningar och problem hör till det vanliga livet. Hur skall vi förstå varandra? Dessa undringar gäller såväl vuxna som barn och unga. Med anledning av det som ovan framställts, har vi valt att lägga uppsatsen tyngdpunkt och fokus på just ungdomar och deras tankar samt värderingar kring kärlek, sexualitet och samlevnad.

1.1.1. Avgränsning

Vi är medvetna om att det är oundvikligt att tangera ett könsperspektiv med tanke på att vi i vår studie intervjuat både tjejer och killar. Att vi valt att inta båda könen perspektiv samt att vi använt oss av två olika program på gymnasienivå, ett yrkesförberedande samt en teoretiskt inriktad, beror på att vi ville ha en bredare samt mer omfattande underlag att stå på. Därmed hoppades vi på en mer variationsrik utgångspunkt och resultat. Viktigt att poängtera är dock att vi inte avser att fokusera på skillnader mellan könen eller mellan de olika gymnasieinriktningarna. I de fall där det förekommit en *tydlig* skillnad mellan könen har vi emellertid benämnt detta.

1.2. Syfte och frågeställningar

Vårt syfte med denna uppsats är att studera ungdomars syn på kärlek, sexualitet och samlevnad; vi vill studera hur dagens ungdomar reflekterar kring dessa teman.

Centrala frågor i vår uppsats är:

- Vad är/innebär kärlek?
- Olika aspekter på och tankar om familjebildning/familjekonstellation.
- Orsaker och följder vid uppbrott från parförhållandet/äktenskapet.
- Syn på sex/sexualitet.
- Förekommer könsrollsskillnader i ett förhållande och i så fall hur utspelar dessa sig?

Kapitel 2. Metod och urval

2.1. Metod

För oss kändes det som ett genomtänkt val att vi skulle framställa en studie baserad på ungdomars tankar, känslor och värderingar om kärlek, sexualitet och samlevnad. Vi såg många tänkbara möjligheter till att kunna göra en intressant framställning på ett djupare emotionellt plan och var således positivt laddade när vi tog oss an forskarrollen. Insamlingen av kunskapsstoff till denna uppsats inleddes med att vi gjorde en omfattande litteratursökning på biblioteket med inriktning ”kärlek” samt ”ungdom”. Detta för att få insyn i den kvantitet av tidigare forskning och kunskapskälla som finns tillgodo inom vårt ämnesområde. Vi fann mycket litteratur men med en enorm spridning vad gäller dess infallsvinkel samt val av perspektiv. Betydelsefullt var således att avgränsa oss för att kunna effektivisera den tid som fanns till vårt förfogande.

Av faktiska skäl kom vi att till stor del förlita oss till de kvalitativa intervjuer vi gjort. Detta för att på ett mer nyanserat förfaringssätt kunna förhålla oss till nutid tidsanda samt det samhälle som behärskar idag. För att kunna färdigställa en tydlig och konsekvent uppsats var det även av stor betydelse att vi redan på ett tidigt stadie intog ett konsekvent förhållningssätt till vår problemformulering. Undersökningen är kvalitativ men för att kunna urskilja huruvida ny kunskap framlagts samt för att kunna redogöra för korrekta konklusioner studeras även tidigare litteraturstudier.

Vad kom att styra vårt val av metod? När passar kvalitativa metoder? Man ställer ofta kvalitativa metoder i motsats till kvantitativa. Kvalitativa metoder inriktar sig på att karaktärisera och det är i grova drag texten som är det centrala arbetsmaterialet (Repstad, 1999). Kvantitativ forskning däremot har en benägenhet att uppfatta siffror som den centrala analysenheten. Den mest fundamentala åtskillnaden mellan de två tillvägagångssätten ligger således i användningen av ord eller siffror som huvudsaklig analysenhet. Informationerna omvandlas till kvalitativ data (ord) eller kvantitativ data (siffror) (Denscombe, 2000). Vi valde att förhålla oss till kvalitativ data i form av respondentintervjuer. Detta eftersom en respondentintervju framlämnar mer direkt information om en individs egna känslor, åsikter och uppfattningar (Repstad, 1999). Ett tillvägagångssätt som vi ansåg stämma väl överens med vårt uppsatsämne. Vi hade en tanke om att frågor om kärlek, sexualitet och samlevnad är

sensibla frågor speciellt när man befinner sig i en känslig ålder. Det finns ett argument som talar för intervjuer när undersökningen implicerar frågor som kan uppfattas som känsliga. I de fall forskare vill analysera emotioner, erfarenheter och känslor än mer okomplicerade faktafrågor, kan han eller hon vara i sin fulla rätt att föredra intervjuer framför frågeformulär (Denscombe, 2000).

2.2. Urval

Undersökningen genomfördes vårterminen 2003. Våra val av informanter har grundat sig på ett icke-sannolikhetsurval (Denscombe, 2000). Deltagarna som har utvalts har således haft något speciellt att bidra med, sina innersta tankar samt känslor och dessutom har de en unik inblick i tonåringars värld idag, vilket vi ville komma åt. Gruppen 15-20-åringar valdes på grund av att en majoritet av ungdomar i den åldern har uppnått en ålder där funderingar kring sex och kärlek infunnit sig.

Intervjupersonerna bestod av hälften tjejer samt hälften killar från två utvalda gymnasieprogrammen. Utgångspunkterna var således att ungdomarna skulle studera på gymnasiet samt innefattas av åldrarna 15-20.

2.3. Analys av det empiriska materialet

Data talar inte för sig själv, när väl intervjuerna är sammanställda är det i rättan tid att börja tolka materialet. Tolkningsprocessen skildras ofta som en ”hermeneutisk cirkel”. Denna växling mellan uppfattning av helhet respektive del beskriver Steinar Kvale (1979) på följande sätt,

./.../Med en text framför sig – till exempel en nedskrivnen intervju – läser man normalt först igenom det hela för att försöka få en helhetsbild. Därefter går man tillbaka till enskilda teman och utsagor, försöker hitta deras innebörd och betydelse och går så tillbaka igen utifrån en mer reflekterad tolkning av helheten (Repstad, 1999).

Ovanstående citat är en idealbild av den hermeneutiska processen och beskriver väl tillvägagångssättet i vår tolkningsprocess av respondentintervjuerna. Viktigt att betänka över i detta sammanhang är den förförståelse som vi innehar och som finns med i vårt bagage när vi tar oss an tolkningsprocessen. Det finns annars en risk i att tolkningen artar sig till ensidighet

och uttunning. I värsta fall kan en kvalitativ analys av värderingar förtälja åtskilligt mer om forskarens åsikter än om de värden som texten framlägger (Repstad, 1999). Vi anser att detta går att förhindra genom att redogöra för vår förförståelse och det sammanhang i vilket vi tolkar det skrivna och det sagda. Vi redogör för detta i teoridelen samt i de definitioner vi ger begreppen. Betydelsefullt var således att, för vår egen skull, anstränga oss i att medvetandegöra befintliga förförståelser, genom att läsa mycket om tidigare forskning, begrepp och teorier för att någorlunda få klarhet i det perspektiv vi avsåg att använda.

Undersökningar utformas olika beroende på vilken inriktning de har. Det finns i princip två olika inriktningar. Endera avser undersökningen till att bilda hypoteser eller teorier eller att testa formulerade hypoteser. När syftet är att skapa hypoteser talar vi om ett induktivt arbetssätt och när vi åsyftar hypotestestning talar vi om ett deduktivt arbetssätt. Den deduktiva inriktningen härleds ofta till den positivistiska vetenskapsfilosofin och den hypotetiskt deduktiva metoden, medan hermeneutik förbinds samman med det induktiva arbetssättet (Thurén, 1999). Vårt tillvägagångssätt är utifrån ett induktivt arbetssätt då vi i analysen av kvalitativ data inriktar oss på att generera nya föreställningar och teorier, som är förankrade i den empiriska verkligheten, för att med hänsyn därtill relatera dessa till befintliga teorier.

2.4. Undersökningens tillvägagångssätt

Här följer en beskrivning av vårt tillvägagångssätt i jakten på våra intervjupersoner, vilka utgör väsentlig grund i vår uppsats. Vi inledde vårt arbete med att kontakta rektorn på en gymnasieskola i en mellanstor svensk stad. Vårt primära syfte med kontakten var att erhålla tillåtelse till att utföra intervjuer med elever som går på skolan. Rektorn samtyckte och dagen därpå befann vi oss på lärarrummet på skolan för att leta reda på lärare som undervisar första ringare på Handelsprogrammet (Hp) samt Samhällsvetenskapliga programmet (Sp). Vi började vår färd i två Sp-klasser där vi delgav eleverna relevant information om vår uppsats, t.ex. att intervjun skulle vara ca en timma samt att uppsatsen behandlade temat kärlek. Därefter uppsökte vi två Hp-klasser där informationen återberättades.

Eleverna fick möjlighet att skriva sina namn samt telefonnummer på en lista som skickades runt. Detta var en indikation på att de var intresserade av att delta i en intervju. Vi upplyste eleverna om att deltagandet skedde på frivillig bas samt att deras uppgifter och den färdigställda intervjun skulle komma att behandlas konfidentiellt. Tanken var att vi skulle inleda vårt arbete veckan därpå vilket även meddelades i samma veva. En lärare rådde oss att

även skriva upp våra telefonnummer på tavlan för de elever som kanske senare skulle ångra sitt val. Vår intention var att välja tre tjejer och tre killar från Sp-klassen samt tre av vardera kön från Hp-klassen. Det visade sig att eleverna var positivt inställda till deltagande i vår uppsats. Vi erhöll sammanlagt sju tjejer samt tre killar från Sp-klassen och tre killar samt sex tjejer från Hp-klassen. Två av de tre killar som medverkade i vår uppsats, från Hp-klassen, skrev under vår namnlista efter lektionen då de fått fundera ytterligare.

Två dagar efter vår påhälsning i klassrummen inleddes våra telefonkontakter med de utvalda eleverna. Avsikten med telefonkontakten var att bestämma tid samt plats för intervjun baserad på elevens önskemål. I de fall där eleven i fråga inte hade egna förslag om tid och plats föreslog intervjuaren ett avskilt grupprum på Socialhögskolan eller Social och beteendevetenskapliga biblioteket. Nio av tolv utvalda intervjupersoner kom att bli intervjuade på Socialhögskolan samt Social och beteendevetenskapliga biblioteket. De övriga ansåg det vara mer bekvämt att bli intervjuade på sin skola. Vi satte därefter igång med att boka avskilda rum. Bandspelare som nödvändig intervjuredskap kom också att bokas. Vi hade förmånen att få tillgång till två bandspelare vilket gjorde det möjligt för oss att hålla oss till vår plan, d.v.s. endast en intervjuare skulle närvara vid intervjun. För oss innebar två bandspelare att vi kunde effektivisera vårt arbete.

Innan intervjuns början återskildrades tidigare information varvid syftet var att skapa en behaglig och rofylld atmosfär för intervjupersonen. Bandspelaren sattes sedan igång och bakgrundsfrågorna i intervjuguiden bemöttes; därefter behandlades samt diskuterades de olika teman som presenteras i densamma.

2.5. Resultatens tillförlitlighet

Vår intention har varit att undersöka emotioner, tankar samt värderingar kring teman som kärlek, sexualitet och samlevnad. Dessa teman utgör inga okomplicerade faktafrågor och därför anser vi att intervjuer framför frågeformulär, har varit att föredra. Emotionernas och värderingarnas natur är sådan att de snarare behöver undersökas än bara klargöras med ett ord eller två (Denscombe, 2 000). En annan bidragande faktor till varför vi föredragit intervjuer har varit att ungdomarna som vi strävat efter att finna, inte har varit alltför geografiskt utspridda och kostnaderna för att genomföra intervjuerna har inte heller varit oöverkomliga.

Den typ av intervju som vi sysselsatt oss med kallas för semistrukturerade intervjuer. Vi har således haft en färdig intervjuguide med ämnen som skulle behandlas och frågor som skulle besvaras (Denscombe, 2000). Vi har varit inställda på att vara flexibla när det kommer till den intervjuades möjlighet att utveckla sina idéer och tala utförligt om det ämne som tagits upp. Vi har inte använt oss av svarsalternativ utan låtit den intervjuade svara öppet och efter eget tycke; betoningen har legat på att intervjupersonen fått använda sina egna ord samt utveckla sina egna synpunkter och tankar. Planen har således varit att tillåta den intervjuade att säga sin mening rakt ut, detta sätt har för oss möjliggjort att vi kunnat upptäcka företeelser i komplexa frågor, vilket också varit vår ambition. Intervjupersonen reflekterade ostört, inom den befintliga tidsramen, som vi från start redogjort sträckte sig mellan ca 45 – 90 minuter. Detta sätt har, för oss, erbjudit djupgående möjligheter att utforska värderingar och känslor.

Den mest använda typen av semistrukturerade intervjuer är den personliga intervjun, som innebär ett möte mellan en intervjuare och en informant (Denscombe, 2000). Vi kom alltså att välja detta sätt och beslutet åvilade på många grunder, så som att intervjun varit relativt lätt att arrangera och kontrollera. Vi hade bara en persons idéer att sätta oss in i och utforska, och endast en person att ledsaga genom intervjuprogrammet.

Det förekommer dock även olägenheter i samband med intervjuer så som ”intervjuareffekten”. Det har nämligen fastställts att människor svarar olika beroende på hur de uppfattar den person som ställer frågorna (Denscombe, 2000). Vi är medvetna om att det i synnerhet är vårt kön, ålder och etniska bakgrund som inverkar på hur mycket information som intervjupersonen är villig att ge och hur ärliga de är i sin information. Vårt alster kommer indirekt också att ha präglats av vår personliga identitet. För att tydliggöra det ovan nämnda så kan man uppge att det egentligen inte är intervjuarens identitet i sig själv som inverkar på intervjupersonens svar utan vad intervjuarens identitet betyder för den som intervjuas (Denscombe, 2000). Intervjupersonen har sina egna preferenser och förutfattade meningar vilka också kan komma att påverka hur relationen mellan den intervjuade samt intervjuaren utvecklas. Vi är även medvetna om att de teman som upptas i intervjun kan uppfattas som känsliga eller relativt personliga frågor vilket i sin tur medför att våra personligheter i samband med vår intervjuarroll kan få särskild betydelse.

Vissa frågor kan komma att upplevas besvärande, fastän vi försökt vårt bästa för att undvika den sortens situation, vilket kan innebära att intervjupersonen känner sig generad eller intar en

försvarsställning. När och om det har inträffat har vi försökt att erinra oss om att det då finns en risk för att den intervjuade svarar som denne tror att intervjuaren förväntar sig av personen, d.v.s. intervjupersonen förverkligar de förväntningar som denne upplever att intervjuaren besitter. Resultatet kan bli att datakvaliteten blir lidande (Denscombe, 2000).

Vi inser att vårt kön, vår etniska bakgrund o.s.v. utgör sidor av vår personlighet som inte går att ändra på. Vad vi har försökt att göra däremot är att vi ansträngt oss för att vara lyhörda, artiga och neutrala, för att främja den rätta atmosfären så att den intervjuade känner sig behaglig till mods och ger ärliga svar.

Vi har använt oss av en bandspelare under intervjuerna för att på så sätt få en permanent och fullständig dokumentation gällande det som sägs under intervjun. Banden kan kontrolleras av andra men nackdelen är att de endast fångar in det talade ordet, och därmed missar den ickeverbala kommunikationen och andra kontextuella faktorer (Denscombe, 2000). Vi hade i åtanke att man även kan göra fältanteckningar men vi beslutade oss för att låta bli med anledning att det skulle störa intervjupersonens koncentration och frambringa nervositet och nyfikenhet över vad som skrivs, vilket skulle föra fokus över till annat än de frågor som ställdes. Vi ville m.a.o. att vår uppmärksamhet endast skulle finnas till för intervjupersonen. Naturligtvis är vi medvetna om att även bandspelaren kan ha haft en inverkan på intervjusituationen och att den kan ha påverkat intervjupersonen. För att förmildra omständigheterna försäkrade vi intervjupersonerna om att bandets innehåll skulle komma att behandlas ytterst konfidentiellt och vi hoppades också på att bandspelarens närvaro samt inspelningsprocessen skulle komma att spela alltmer mindre roll ju längre intervjun skulle pågå.

Det är svårt att kontrollera validiteten på svar kring frågor som rör sig kring den intervjuades värderingar, tankar och känslor. I slutändan finns det inget fullkomligt sätt att verifiera vad någon berättar om sina tankar och känslor (Denscombe, 2000).

2.6. Källkritik

Hur har vi då införskaffat vår data? Data kan inordnas i två kategorier; Dels förstahands- och andrahandskällor, dels primär- och sekundärkällor. Det som utgör en förstahandskälla kan t ex vara ett originaldokument eller en videoinspelning av en viss händelse. Ju fler led som informationen passerar, desto mindre värde åläggs källan. Det som skrivits av deltagare eller

direkta observatörer har följaktligen högre tillförlitlighet som källmaterial än det som grundas på vad andra har sett och hört. En primärkälla är den första kända framställningen av en källa som forskaren har till sitt förfogande. Senare källor, till exempel kopior eller referat av primärkällan fungerar som sekundärkällor (Repstad, 1999).

Viktigt att lyfta fram är att en primärkälla kan men behöver inte vara en förstahandskälla. Ett mötesprotokoll i original kan ha gått förlorat och då kan det medföra att ett tidningsreferat från det aktuella mötet är primärkällan (Repstad, 1999). Vi anser att det är viktigt att vara medveten om ovanstående distinktioner för att kunna förhålla oss kritiska till de källor som finns till vårt förfogande. Vår primärkälla bygger på 12 respondentintervjuer med skolungdomar gjorda på diverse olika platser. Eftersom vår primärkälla är konfidentiella källor var det av stor vikt att vi ständigt frågade oss vad som är relevant att ta med, både ur etiska och vetenskapliga aspekter. Fördelen med konfidentiella källor är emellertid att de blir mer frispråkiga och mer sällan präglade av utelämnningar och samstämmighet (Repstad, 1999).

Vid kvalitativa studier är det betydelsefullt att även knyta an till andra forskningsresultat för att få ett bättre underlag för ett ställningstagande till hur pass allmängiltiga ens egna resultat är. Anknytning till annan dokumentation ger oftast nödvändig bakgrund och sammanhang för både forskare och läsare innan de ger sig i kast med undersökningen i fråga (Repstad, 1999). Viktig del av analysen är således det som tidigare forskning och annan dokumentation kan bidra med i vår studie. Vår sekundärkälla bygger således på litteraturstudier som vi funnit på diverse olika bibliotek.

Vi vill framhålla att en del av den litteratur som vi använt oss av har några år på nacken. Vi är medvetna om att vårt val av litteratur kan medföra anmärkning. Anledningen till att vi ändå valt att utgå från dessa böcker är att vi funnit relevant information som vi anser vara väsentlig än idag.

2.7. Etiska överväganden

Vi inledde vårt arbete med att informera deltagarna om uppsatsens syfte, deras uppgift i uppsatsen och vilka villkor som gällde för deras deltagande. Intervjupersonerna upplystes även om att deltagandet var frivilligt och att de hade rätt att avbryta sin medverkan utan att det medförde negativa följder för dem. Intervjupersonerna hade självfallet själva rätt att bestämma över sin medverkan, därför inhämtades deras samtycke redan från start. Vi sökte

oss till en gymnasieskola där eleverna nått en ålder då de har mental och legal kapacitet till samtycke så att detta inte bara blev illusoriskt. Vi fann det inte nödvändigt att även inhämta samtycke från förälder/vårdnadshavare, då intervjupersonerna alla hade en ålder över 15 år. Intervjupersonerna var inte under några omständigheter tvungna att svara på frågor som de fann olämpliga. Betydelsefullt var således att de inte skulle utsättas för otillbörlig påverkan eller påtryckningar från oss. Med tanke på att vi inte kände de intervjuade sen tidigare så undvek vi även situationer då det föreligger något beroendeförhållande mellan forskaren och deltagarna.

Vi utlovade intervjupersonerna om att uppgifter om dem skulle komma att behandlas konfidentiellt och deras personuppgifter skulle förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem. Vi underströk även det faktum att alla personuppgifter i uppsatsen skulle framstå på ett sådant sätt att enskilda personer inte kan identifieras av utomstående.

Uppgifter insamlade om enskilda personer kommer endast att användas för uppsatsändamål.

Vi har gjort vårt yttersta för att vara tydliga och för att inte komma att vilseleda intervjupersonerna. Vi ville undfly överraskningsmoment för intervjupersonernas del så att de skulle känna att de stod på en säker samt en trygg grund. Under intervjun fick intervjupersonerna gott om tid att reflektera och om denne inte ville svara på en viss fråga, kunde han eller hon avböja. Vi försökte också att i största mån visa våra intervjupersoner respekt samt omtanke.

Kapitel 3. Kunskapssammanställning

3.1. Presentation av litteratur

Vi har valt att bl.a. belysa delar av boken *”Vi två hela livet, den varaktiga parrelationen – dröm och möjlighet”* av Anne-Marie Furhoff och Lilly Olsson (1997), i vår kunskapssammanställning. Underökningen är framarbetad av två socionomer med psykoterapeutisk vidareutbildning som har arbetat som familjerådgivare i många år. Boken har sitt underlag i en enkätundersökning bland erfarna familjerådgivare i landet. Utifrån parförhållandets utvecklingsskeden, svarade trettiofem familjerådgivare med minst fem års yrkeserfarenhet, på ett antal frågor (Furhoff & Olsson, 1997). Författarna Furhoff och Olsson (1997) belyser det heterosexuella parförhållandet, som de följer från ungdomen, genom liv i kärnfamiljen och vidare till övre medelåldern.

Ytterligare en bok som vi kommit att använda oss av är "Kärlek; om förälskelse, passion och vänskap, svartsjuka och mognande kärlek", skriven av Barbro Lenneer-Axelson under medverkan av Zandra Johansson, Marianne Karlgren, Ewa Lindgren och Birgitta Sjöström (1979). Boken kom till i form av ett arbete i psykologi vid socialhögskolan i Göteborg. Den grundas på intervjuer samt annan litteratur. Intervjuerna om kärlek besvarades av barn mellan 8-12 år, tonåringar samt vuxna upp till 60 år, sammanlagt 500 personer (Lenneer-Axelson m fl, 1979).

Vi har en tanke om att det inom vårt uppsatsområde kärlek, sexualitet och samlevnad också finns sådant som inte kan förmedlas och uttryckas i skrift. Vi menar att det finns mycket inom dessa ämnesområdes som måste upplevas emotionellt för att bli sann kunskap. Ovan nämnda böcker kan emellertid hjälpa oss att aktualisera vissa frågor inom området samt visa på den kunskapssammanställning som vi funnit vara relevant för ämnet.

3.2. Tidigare forskning

Det förekommer, som vi alla vet, många olika sorters kärlek. Vi kommer att fokusera på den mellan ett kärlekspar utifrån den tidigare forskning vi funnit. Lenneer-Axelson m fl (1979) författar om de många frågetecken som cirkulerar kring kärlek och de menar att kunskapen inte alltid är allomfattande. Den djupaste upplevelsen återfinns dock givetvis hos människorna själva, antyder skribenterna, hos dem som erfarit eller lidit brist på kärlek av olika slag och med åren lärt sig att åtskilja vad som är väsentligt och mindre väsentligt. Det är dock förnummet att längtan efter att vara älskad och omtyckt – samt även att få erbjuda kärlek, att ha speciell betydelse för någon, känna omsorg och omtänksamhet – utgör ett av våra mest elementära behov (Lenneer-Axelson m fl, 1979).

Förändringarna i kroppen samt uppkomsten av nya och kanske obekanta känslor men även upptäckten av sexuella impulser lockar ungdomarna till erotik, förälskelser och sex (Koch, 1989). Koch (1989) skriver vidare att det för ungdomarna kan innebära ett nytt utvecklingskede som för med sig bl.a. spännande, förvirrande och skrämmande inslag. Den nya fasen, med allt vad det innebär, tas på allvar av ungdomarna, påpekar författaren. Koch (1989) för sin redogörelse vidare och skriver att ungdomarna kanske för första gången upplever en hjärtlig, uppriktig och grundlig relation till en annan människa, de känner sig uppskattade och inte längre ensamma med sina innersta tankar och känslor. För ungdomarna kan känslorna te sig rena medan slagkraften kan uppfattas som okänd och ofattlig. Lenneer-

Axelsson m fl (1979) diskuterar på liknande sätt att människornas kunskap om kärlek inte alltid är heltäckande men att man under årens lopp får erfarenhet som kan vara av vägledande karaktär. Begäret och trånaden efter kärlek, närhet och intimitet är stor i tonåren (Koch 1989). Ungdomarna har m.a.o, enligt Koch (1989), fått lite distans till sina föräldrar och den oskyldiga och naiva kärleken som hysts gentemot dem. Längtan riktas nu mot andra. Drömmarna och de romantiska tankarna är starka (Koch, 1989).

3.2.1. Förälskelse – kärleksrelation; en skillnad?

Lenneer-Axelsson, m fl (1979) uttrycker i sin bok att förälskelserna på allvar börjar att visa sina ansikten i puberteten. Dessutom står det skrivet i ovannämnda bok, att man under tonåren får tillfälle att pröva olika partners och att denna parträning är något som våra samlevnadsmönster bygger på. Tonårsperioden kan sägas skådas, både av tonåringarna själva och av omvärlden som den stora kärlekstiden i vår kultur – den ena förälskelsen ersätter den andra (Lenner-Axelsson, 1979).

Lenneer-Axelsson m fl (1979) skildrar att forskare funnit att flickor förälskar sig tidigare och fler gånger upp till 20-årsåldern. Efter uppkomna 20 år vänder kurvan och pojkarna erfar fler förälskelser. Tonåringar som är självständiga och som lever i en jämförelsevis trygg tillvaro blir mindre ofta och mindre kraftigt förälskade än tonåringar med ostabilare och mer problemfylld bakgrund, visar Lenneer-Axelsson m fl (1979) utredningar. De sistnämnda tonåringarna kan ofta komma att använda förälskelsen som en flykt, likvärdig med droger av olika slag, verklighetsflykt från ett tråkigt hem eller livssituation och inte minst från sig själva (Lenneer-Axelsson m fl, 1979).

”Kännetecken” vid en tonårsförälskelse skiljer sig inte anmärkningsvärt från den vuxnes upplevelser av förälskelsen, återger Lenneer-Axelsson m fl (1979). Ibland kan tonårsförälskelsen dock uppfattas som mer flyktig, skrivs det i samma veva, och den kan vara känsligare för störningar och feluppfattningar. Många tonåringar kan, menar författarna, nämligen övertala sig själva om att varje kärlek är just den ”stora kärleken”. I de fall förhållandet möter på ett slut kan det kännas som om det inte skulle kunna vara möjligt att älska någon annan. Det är i sådana fall viktigt att inte tonåringens känslor förringas eller förlöjligas av de vuxna (Lenneer-Axelsson m fl, 1979).

Även Furhoff och Olsson (1997) för ett resonemang om kärlek och förälskelse. Författarna belyser tanken om ett utvecklande liv tillsammans med en partner som en kulturell företeelse och som kan sammankopplas med vårt begär och sökande efter helhet. Kärlek i denna bemärkelse är dock inte något som människan åstadkommer utan vidare och vad anbelangar förälskelsen så är den av annan beskaffenhet (Furhoff & Olsson, 1997). Förälskelsen skildras av författarna på följande sätt;

/.../ Den uppstår av sig själv, omedvetet. Den handlar mer om mig själv, min omedvetna längtan och mina omedvetna behov, än om den andre som verklig person. Förälskelsen i sin ursprungliga intensitet varar en begränsad tid (Furhoff & Olsson, 1997:19).

Vi innehar emellertid förutsättningar att gå på djupet och utveckla förhållandet till en långvarig och slitstark kärleksrelation, som kanske varar livet ut, skriver Furhoff och Olsson (1997) i sin bok. Författarna betonar dock att det krävs arbete med egna känslor och insikter om människor och kärlek för att paret skall kunna komma varandra nära och således utveckla en kärleksrelation. Det är i en kärleksrelation som vi tränar oss i inlevelseförmåga, hänsynstagande, ansvarskänsla och lyhördhet. Nyssnämnda egenskaper är betydelsefulla för att relationen skall upplevas meningsfull för parterna (Furhoff & Olsson, 1997). Enligt skribenterna är det även av betydelse att man visar vem man är, d.v.s. är tydlig med sig själv vad beträffar ens behov, vad man tycker om, vad man blir ledsen av samt det som man speciellt uppskattar. Vitala byggklossar som med tiden bidrar till att frambringa en varaktig kärleksrelation (Furhoff & Olsson, 1997).

Furhoff och Olsson (1997) sammanfattar ovanstående och framhäver att förälskelsen mer handlar om drömmar och ideal, medan kärlek är möten mellan verkliga personer. Begreppen kärlek och förälskelse låter sig inte lätt beskrivas. Det kan dock vara av stor vikt, när man skall försöka komma underfund med parbildningen och dess utveckling, att man förhåller sig reflekterande till skillnader och likheter angående dessa begrepp (Furhoff & Olsson, 1997). Skribenterna diskuterar vidare förälskelsens och kärlekens gestaltande när paret befinner sig i sin inledande fas. Här finns paret, enligt Furhoff och Olsson (1997), som inleder med en kraftfull förälskelse eller med långsamt utvecklande känslor för varandra. En positiv väg och god förutsättning är då paret hittar en balans i sitt förhållande, menar författarna. Jämvikten innefattas av att man både vidmakthåller gemenskapen och bevarar sig själv utan att

konflikter raserar förhållandet. Detta innebär således att man är belåten med den samhörighet relationen ger och på samma gång upplever en personlig frihet inombords (Furhoff & Olsson, 1997).

3.2.2. Den enda ”rätta/rätte” – önskedröm kontra verklighet?

Lenneer-Axelson m fl (1979) har i sina efterforskningar kommit fram till att det för många existerar en inlärd dröm eller en förhoppning om att hitta den ’rätte’; detta skulle då även komma att innebära en livsomsfattande omställning, till det bättre. Skribenterna har även dragit slutsatsen att beroende på hur förhållandet mellan föräldrarna ter sig i *hemmet*, följer en föreställning om kärleken hos de flesta barn. Denna föreställning får konkurrens som kan härledas till *massmedia*: TV, reklam, filmer, böcker och poplåtar (Lenneer-Axelson, 1979). Massmedia bilderna ger ofta en extrem samt i många fall ett bedrägligt sken av verkligheten. Än är det den perfekta, eviga och förtjusande lyckan som framställs, än är den raka motsatsen – det sorgligaste öde. Den lugnare, men monotona vardagskärleken är inte lika intressant och inte lika angenämt att utnyttja (Lenneer-Axelson m fl, 1979).

Som vi förstått framhåller Lenneer-Axelson m fl (1979) såsom åsikt att det idag inte är många som fullt ut tror på att det finns En enda Rätta/Rätte. Att däremot dras till någon som besitter de egenskaper som man själv skulle vilja besitta är vanligt förekommande, anser författarna. Alla har vi våra ideal och förebilder, tillskriver dem. Psykoanalytikern Reik menar att romantisk kärlek egentligen uppkommer ur våra egna personligheter, vårt eget *idealjag* - ur fantasier; det handlar om hur vi i själva verket skulle vilja vara och vår ambition att nå vårt mål (Lenneer-Axelson, 1979). Men ideal är som bekant sällan realistiska och detta gäller särskilt de kärleksideal som omöjligt går att finna i det verkliga livet, uttrycker Lenneer-Axelson m fl (1979), men dessa ideal utgör ändå avgörande styrmedel. Det här betyder att vi vandrar omkring med en mångskiftande och invecklad uppsättning ideal (Lenneer-Axelson m fl, 1979).

3.2.3. Den perfekta parrelationen – finns den?

Något ”perfekt” förhållande finns inte att erhålla, enligt Furhoff och Olsson (1997), fastän drömmen om det lever kvar hos många par i de kulturer, däribland vår egen, som tror på den svärmiska kärlekens styrka. Författarna utvecklar resonemanget och skriver att det ”perfekta” förhållandet inte kan förenas med vanligt mänskligt liv, men att det däremot kan sammankopplas till drömmens och fantasins värld. Den ”perfekta relationen” är inte något

som vi kan räkna med att nå, anser Furhoff och Olsson (1997). Liksom i allt mänskligt liv finner man även i en parrelation både ont och gott och det får vi acceptera, menar skribenterna. För att människor skall kunna leva ett tillfredställande liv måste dock det goda förhärskas. Vidare poängterar författarna att det i alla förhållanden uppstår konflikter då och då och att det är naturligt. Konflikter uppkommer nämligen ur det nödvändiga, d.v.s. i att var och en är tydlig med vad han eller hon menar, tänker och förnimmer (Furhoff & Olsson, 1997).

3.2.4. Svartsjuka – en 'krydda' i relationen?

Svartsjuka kan ses som en normal reaktion, menar Furhoff och Olsson (1997), samtidigt som det kan skådas som något som ibland förhöjer spänningen i förhållandet. Känslan härstammar från en rädsla att gå miste om den som man håller varmt om hjärtat. Det är emellertid när avund kommer in i bilden som svartsjuka kan omvandlas till något mer besvärande (Furhoff & Olsson, 1997). Författarna skriver vidare att problematisk svartsjuka kan uppstå då den ene inte delger den andre samhörighet i något annat än den egna relationen. Avundsjukan uppstår och det kan innefatta en man eller kvinna men även en verksamhet. Ångest, utagerande kontrollbehov och ilska kan göra sig gällande (Furhoff & Olsson, 1997).

3.2.5. Flirt samt otrohet – ett val

När man är ung vill man pröva sig själv i förhållande till det motsatta könet och det hör till den normala utvecklingen betonar Furhoff och Olsson (1997). Om tonåringar sägs följande;

/.../ Kärleken består men föremåden växlar. Man söker i första hand sig själv genom olika förälskelser /.../ (Furhoff & Olsson, 1997:113)

Lämnas inte tillräckligt med svängrum för testande i lust och lek i ungdomsåren, kan det mynna ut i ett senare behov av att på nytt pröva om man accepteras och om det finns någon som lämpar sig bättre som partner. Otrohet av detta slag kan ses som uttryck för en omogenhet och behöver inte innebära några djupare individuella problem. I dagligt tal brukar det talas om att personen i fråga har 'bundit sig för tidigt' och att han/hon har ett behov av att 'leka av sig' (Furhoff & Olsson, 1997). Vidare framhäver skribenterna att det finns en del som påstår att en övergående otrohet kan vara något bra och som t.o.m. kan medföra en nytändning i förhållandet. Furhoff och Olsson (1997) skriver dock att deras erfarenhet av samtal med berörda, är att otrohet många gånger är en alltför sårande upplevelse för att man avsiktligt skall pröva den som handling för att väcka liv i ett förhållande. En tillfällig otrohet

kan emellertid ibland fungera som en väckarklocka för att se problemen och få till stånd förändringar. Vad som inträffar efter en otrohet kan man dock inte i förväg veta, understryker skribenterna. Givetvis finns det heller inget svar att finna i det enskilda fallet, menar författarna. Det är även viktigt att betänka att man tidigt i ett förhållande, där man flirtar med andra, måste göra ett val och sätta en gräns som man är villig att försvara (Furhoff & Olsson, 1997).

3.2.6. Fortsatt liv efter en otrohetskris?

Furhoff och Olsson (1997) diskuterar även vad som sker i ett förhållande efter en otrohetskris. De skriver bl.a. att ett ganska omfattande arbete krävs för att reparera förhållandet, i de fall paret vill fortsätta leva tillsammans efter en otrohetskris. Författarnas erfarenhet av familjerådgivnings arbete är att berörd partner i de flesta fall mår bättre av att veta sanningen. Det är nämligen med sanningen som utgångspunkt som paret har de största möjligheterna att förbättra och fördjupa sin relation. Den otrogne bör även berätta tidigt och inte efter lång tid av otrohet (Furhoff & Olsson, 1997). Viktigt att fastställa, enligt skribenterna, är dock att ingen utomstående kan komma med några svar i det enskilda fallet.

3.2.7. Att samtala – en nödvändighet

Ett av de viktigaste stegen som ett par bör ta hänsyn till, när de bestämt sig för att dela sina liv, är att de samtalar med varandra om sina *förväntningar* på sin relation; detta kan vi läsa om i boken skriven av Lenneer-Axelson m fl (1979). I samma bok kan vi även läsa om att mäns och kvinnors förväntningar skiljer sig åt och att detta har flera orsaker: t.ex. uppfostras män och kvinnor på olika sätt. En annan orsak kan ha sin bakgrund i hur man sett sina föräldrar bemöta varandra och ännu en orsak kan ha sitt utflöde i vilken generation man tillhör. I vår nuvarande kultur, förklarar Lenneer-Axelson m fl (1979), är inte samlevnadsreglerna längre homogena vilket kan medföra olustiga överraskningar och krossade drömmar för många. Man kan möta på svårigheter när man ska praktisera sina åsikter om kärlek och samlevnad i det verkliga livet (Lenneer-Axelson m.fl. 1979).

Även Furhoff och Olsson (1997) lyfter fram samtalet som en viktig del i en fungerande relation. Betydelsefullt för utvecklingen i ett förhållande är, enligt författarna, konsten att kunna föra en rak och tydlig kommunikation. Kommunikationen i ett förhållande kan innefatta både sakfrågor i det praktiska livet ihop, det man tänker och tycker liksom känslor som uppkommer och ger signaler. Känslor kan uttryckas i kroppsliga reaktioner och

handlingar, men ju mer de kan gestaltas i ord, desto mindre missförstånd blir det (Furhoff & Olsson, 1997). Författarna skriver vidare att det nuförtiden är ett välbekant faktum att män och kvinnor kommunicerar olika och att dessa olika sätt att samtala kan skapa missförstånd och besvikelser. Vad beträffar det nyssnämnda går det att finna skillnader som kan sammankopplas med mäns och kvinnors personliga, könsrelaterade utveckling från tidig barndom, menar Furhoff och Olsson (1997).

3.2.8. Hur ser kvinnans och mannens olikheter ut i parets dagliga kommunikation?

Furhoff och Olsson (1997) diskuterar vidare hur kvinnans och mannens olikheter ser ut i parets dagliga kommunikation. Författarna skriver att män uppvisar en mer distinkt gräns mot ingående och nära prat samtidigt som de oftare vill ha ett avstånd och mer kunna förhålla sig mot resultat och mål. Konkreta lösningar och att kunna handla, d.v.s. 'få något gjort', blir mer väsentligt liksom att ha en känsla av oberoende och att man inte är i underläge. För kvinnan är det pratet i sig som är det mest huvudsakliga, att det mynnar ut i ett beslut eller ett handlande är inte lika viktigt. Den verbala kommunikationen fungerar som en ventil för känslor och möjliggör därmed även en känslomässig bearbetning, vilket kvinnor har ett medvetet behov av. Hos män uppstår detta behov oftast först i samband med en rejäl kris (Furhoff & Olsson, 1997). Skribenterna framhåller vidare att det är viktigt att betänka över att detta ej handlar om rätt eller fel. Istället handlar det om att acceptera olikheter samtidigt som vi är medvetna om att vi kan samtala om detta, ha förståelse för och närma oss varandra. Vidare lyfter författarna fram att kvinnor behöver betänka att pratet inte blir till ett 'segdraget ältande' eller 'klagande', medan män behöver öva sig i att lyssna samt dela kvinnors upplevelser. Det handlar, enligt Furhoff och Olsson (1997), om hänsyn och respekt för varandra samt att gå varandra till mötes för att ibland pröva att inta något av den andres tillvägagångssätt.

3.2.9. Sexualitetens gestaltande – renodlad fortplantningsdrift kontra emotionell sexualitet?

Lenneer-Axelson m fl (1979) hävdar att sexualiteten har en stark innebörd under den första kärleksfasen. Frågan som vi då ställer oss här är: vad är sexualitet? Antyder vi människor bara en fortplantningsdrift eller finns där mer att hämta? I sin bok, "Kärlek" vänder sig Lenneer-Axelson m fl (1979) till Freud med liknande frågor och får svar som indikerar att sexualiteten i första hand är något fysiskt. Författarna ställer dessutom samma frågor till Maslow och utifrån hans perspektiv blir författarnas tolkning att sexualiteten utgör ett av många kärleksuttryck – förutom att den kan alstra liv. I fall sexualiteten endast utgjordes av fysiska begär skulle det ju gå bra, enligt Lenneer-Axelson m fl (1979), att tillfredsställa den med

vilken människa som helst eller genom att onanera, men enligt Maslow söker människan ytterligare något mer, skriver författarna. Å andra sidan hävdar Lenneer-Axelson m fl (1979) att detta inte behöver betyda att en kortlivad förbindelse inte kan ge något, om parterna i fråga upplever psykisk kontakt med varandra. Kontentan blir att alla får ut mer av ett förhållande om det finns en kontinuitet – och med det syftar man inte till att kärleken för den skull behöver vara livet ut (Lenneer-Axelson m fl, 1979).

Under förälskelsen, belyser Lenneer-Axelson m fl (1979), kan parterna komma att hysa alltför stor tilltro till varandra, man idealiserar så att säga sin respektive. Skribenterna drar utifrån den ovanstående meningen även paralleller till sexualiteten och menar att en idealisering av partnern även förekommer i samband med sexualiteten, som i början av ett förhållande har en starkare fäste än någonsin och lätt utgör mall för förväntningarna på den framtida relationen. Lenneer-Axelson m fl (1979) återger även att enligt både allmän erfarenhet och forskning så är det huvudsakligen män som hänger sig åt renodlad sexualitet jämfört med kvinnor. Skillnaden mellan könen på denna plan beskriver författarna, som att samlaget för många män, kan gå ut på att erhålla en snabb avkoppling eller en prestation som förbättrar självkänslan. Författarna skriver vidare att kvinnor verkar, i högre grad, ge företräde åt den erotiska sexualiteten: d.v.s. sex invävd med känsla. Män vill också njuta av denna form av sexualitet men dem är många gånger, genom sin uppfostran och könsroll relativt bromsade känslomässigt, för att kunna utveckla denna (Lenneer-Axelson m fl, 1979).

3.2.10. Utseendets betydelse

Vilken effekt har då utseendet på en persons partnerval, frågar vi oss? Vad anser vi människor vara vackert, utgör vår nästa fråga. Till vår hjälp vänder vi oss återigen till Lenneer-Axelson m fl (1979) som påstår att det enda som går att fastslå är att smaken skiftar, mellan enskilda personer, mellan olika tidsperioder och mellan olika länder och kulturer. Det är inte lätt att analysera något som anses vara vackert mer än i beståndsdelar, gör skribenterna vidare gällande. Det framgår också att Lenneer-Axelson m fl (1979) ser på våra behov och för resonemanget att vårt tycke uppkommer utifrån dessa behov och därmed uppkommer även hur vi beskådar skönheten. Författarna kastar likaså ett ljus på massmedias roll i sammanhanget och menar att vår kultur förmedlar bilden av det vackra genom massmedia. Därutöver, skriver dem, har dagens kulturform kopplat ihop kärlek med skönhet och ungdomsdyrkan. Utseendet och utstrålningen har alltså i Lenneer-Axelson m fl (1979) tycke givits betydelse. De författar vidare att utseendet attraherar eller fränstötter vid en initierande

kontakt. Skribenterna vidmakthåller att det dock snarare är helhetsintrycket som någon får av en annan och inte främst de enskilda dragen, som kommer att vara utslagsgivande. Som exempel framställer författarna värme, charm, öppenhet, livlighet och spontanitet som mer betydelsefulla än t.ex. snygga läppar eller stora ögon – samtidigt som de menar att ovannämnda egenskaper är svåra att särskilja från utseendet, eftersom dessa drag i sin tur påverkar leendet, mimiken etc. Många olika efterforskningar har bestyrkt hur egenskapen värme utgör lockelse till kontakt i alla mänskliga sammanhang (Lenneer-Axelson m fl 1979).

3.2.11. Val av partner

Enligt Lenneer-Axelson m fl (1979) finns det olika omständigheter som omedvetet dirigerar våra val av partner. En av dessa benämner dem som surrogatval. Den här typen av val, låter författarna oss förstå, går ut på att man strävar efter att hitta en person som mest kan liknas vid någon som tidigare i ens liv haft stor känslomässig betydelse för en. I sin efterforskning hänvisar skribenterna till Freud som här antydde att *föräldern av motsatt kön* utgör den främsta målfiguren som genom detta val skall avlösas. Kärleken mellan barn och föräldrar är i regel så djupgående och ihållande att den får stor inflytande över kärleksvalen under den vuxna delen av livet (Lenneer-Axelson m fl, 1979). Det förekommer, i överensstämmelse med det vi hittat i Lenneer-axelson m fl (1979) studie, också något som kallas för motsatsval som mynnar ut i en slags förevisning och frigörelse. Detta förklaras av författarna på så vis att det i familjer, där man kan spåra bristande relationer mellan t.ex. far/dotter, kan dottern kanske komma att välja en partner med många motsatta karaktärsdrag i protest. Det brukar sällan vara lätt att befinna sig i ett sådant förhållande, tillägger skribenterna. Underliggande illvilja och hätskhet, som egentligen hör ihop med föräldrabindningen, överflyttas istället på partnern; det var kanske inte lika enkelt att rikta förbittringen mot föräldrarna (Lenneer-Axelson m fl, 1979).

Man får inte underskatta familjens inställning, omsorg om och interaktion med ungdomarna som är av största vikt för ungdomarnas sätt att bese sig själva och uppleva tonårskärlek och sex (Edgardh, 1992). I likhet med Edgardh (1992) diskuterar Lenneer-Axelson m fl (1979) familjens betydelse i samband med ungdomens partnerval. Detta då Lenner-Axelson m fl skriver att även syskon har sin betydande påverkan på partnerval och att syskon också spelar en stor roll i samband med den egna personlighetsutvecklingen i allmänhet. Syskon brukar ju i regel ha en nära kontakt som många gånger faktiskt kan överträffa samspelet mellan barn/föräldrar, understryker Lenneer-Axelson m fl (1979). Erfarenhet inom familjebehandling

har visat på att sättet att gräla eller orsaken till gräl i äktenskapet kan spåras till vilken position man haft i syskonskaran (Lenneer-Axelsson m fl, 1979). Den bästa situationen, poängterar författarna, skulle vara om en person berikats med såväl systrar som bröder, äldre och yngre. Skribenterna framhäver att personen då kan ha gynnats av flexibiliteten i att kunna vara stor, liten, aktiv och passiv vilket kan komma att vara passande längre fram. Samtidigt räknar författarna här med stora syskonskaror – och det förekommer inte ofta numera.

Det återfinns enligt Lenneer-Axelsson m fl (1979) fler synsätt; likhetsval, syftar på att folk som ingår ett äktenskap ihop ofta är mer lika varandra än att det blott kan bero på slumpen. Författarna redogör för likheterna vilka de menar kan återfinnas i utseende, begåvning, utbildning, religiösa och politiska värderingar. Kompletteringsteorin betonar däremot personlighetsegenskaperna i högre grad. Med det menas att t.ex. en passiv person oftast dras till en driftig person eller på liknande vis att en pratglad person attraheras av en tystlåten och på så sätt får de inblandade parterna möjlighet att leva ut sidor i den egna personligheten som är dämpade eller inte fullt utvecklade (Lenneer-Axelsson m fl, 1979). En person kan också göra ”negativa” val, vilket författarna beskriver innebär att personen i fråga då mer eller mindre omedvetet känner sig dragen till en annan med ”sämre” egenskaper än sina egna. Författarna skildrar det hela som att det egna självförtroendet på så sätt kan tillta. Den andra parten höjer alltså, så som vi förstår det, sin självkänsla genom att falla för någon som är ”bättre” och detta kan sluta i en balansering, vilket skribenterna också uttrycker. Imponeringsval är ett val som verkställs genom att, speciellt personer som har svårt att känna och visa autentiska känslor, väljer en partner som bringar dem status i andras och egna ögon (Lenneer-Axelsson m fl, 1979).

I Lenner-Axelsson m fl (1979) bok finner vi att begreppet fetischism har definierats utifrån författarnas tydning och den lyder sammanfattningsvis som följer: vissa delar av en kropp får speciell betydelse i känslomässiga sammanhang. För att återigen använda sig av en teoretiker hänvisar författarna till Freud som menade att fetischismen framför allt har en sexuell karaktär. Skribenterna nöjer sig inte endast med Freuds utlägg utan återoppar även Binet som även tillfogar känslor, så som glädje, estetisk njutning och trygghet i begreppet. Binet har, skriver Författarna vidare, således kommit fram till slutsatsen att människor även kan fångas av speciella delar av en personlighet. Skribenterna menar dock att fetischatraktioner mest fungerar som en reglering vid val. Det finns dessutom ”negativa fetischer” vilka kan förklaras

som drag och egenskaper som man stöts bort av om de påträffas hos det motsatta könet (Lenneer-Axelsson m fl, 1979).

Lenneer-Axelsson m fl (1979) beskriver, att även slumpen kan vara avgörande när vi väljer vår partner. Författarna påstår att två personer kan bli förälskade i varandra om vissa kulturella personlighetsdrag går att förena, om de uppfyller varandras behov och är villiga att öppna sig för varandra, så att en djupare kontakt kan uppstå. Slutligen skildrar författarna att det i praktiken är svårt att särskilja de olika valmodellerna från varandra. Oftast förekommer flera olika val på samma gång där olika motiv ligger bakom, och dessutom sker dessa val oftast omedvetet. Det mesta beror alltså på vilka behov, förväntningar och drömmar vi har i fråga om samlevnad (Lenneer-Axelsson, 1979).

3.2.12. Arbetsfördelning i relationen – uppdelning utifrån könsroller?

Arbetsfördelningen beträffande hem och barn följde i tidigare generationer ett könsrollsmönster. Kvinnan var ofta ensam ansvarig för denna del av familjelivet (Furhoff & Olsson, 1997). Samhället har dock förändrats och det har skett en utveckling mot allt större utsträckning av jämställdhet, skriver Furhoff och Olsson (1997). Delat ansvar och arbete är målet för många. Författarnas erfarenhet av familjerådgivnings arbete har visat att det i familjer där arbets- och ansvarsfördelningen för familjearbetet i stort sett är lika, många gånger har verkat fungera mycket smidigt. Om de vuxna är någotsånär lika vad gäller ambitionsnivån brukar samarbetet utfalla konfliktfritt. Paret upplever belåtenhet med vardagslivet och kan i och med detta uppmärksamma glädjeämnen i allt det dagliga. Vidare framhäver författarna att det även finns de par som är mycket olika vad beträffar ambitionsnivån i det dagliga familjelivet och som har åtskilda ståndpunkter till vilken 'standard' det skall vara. Många par som inte kommer överens om en gemensam hållning, löser det på så vis att den som vill ha den högre ambitionsnivån själv får ta på sig det extraarbete som i så fall behövs. Detta fungerar ibland, menar Furhoff och Olsson (1997) men det bygger på att vi accepterar att vi är olika, annars kan det lätt övergå till att bli en irritationskälla.

I vårt samhälle finns också de familjer som bestämmer sig för en annan arbetsfördelning, nämligen en uppdelning som hänger samman med könsroller. Ansvarsfördelningen för familjearbetet är i stort sett lika, men uppgifterna som åligger på var och en är olika (Furhoff & Olsson, 1997). Kvinnan ansvarar för inomhusarbetet och barnen medan mannen har hand

om bilen, gräsklippningen och tunga göromål. I fall båda parter anser detta vara en bra lösning, kan det säkerligen också fungera fint. Huvudsaken är, enligt författarna, att de verkligen är överens och för att veta det behöver de diskutera igenom det med en uppriktig inställning. Det finns nämligen par som fastnat i rollfördelning p.g.a. gammal tradition och viss omedvetenhet och där särskilt kvinnan i längden inte är helt tillfreds. Det är då viktigt att paret lyssnar på varandra och att de tillsammans försöker hitta en bättre lösning (Furhoff & Olsson, 1997). Enligt skribenterna är det viktigt att betänka att det inte behöver vara millimeterrättvisa, utan att man i ett förhållande visar flexibilitet och generositet.

Lenneer-Axelson m fl (1979) ger i sin bok uttryck åt kärleksforskaren Fromm som markerar ansvars betydelse i ett kärleksförhållande men som också framhåller att det måste vara fråga om ett frivilligt ansvar, annars kan det hela bli mycket tråkigt. Man måste vilja andra väl av egen vilja, enligt Fromm, skriver författarna. *Gensvar* kan kanske ersätta ordet ansvar och bättre passa in i sammanhanget; d.v.s. att man kan känna empati och reagera när man märker av någons behov samt önskingar och att man då försöker att utifrån sitt bästa leva sig in i dessa (Lenneer-Axelson m fl, 1979). För att dra en parallell till Furhoff och Olsson (1997) betonar även dessa författare vikten av generositet samt flexibilitet för att inte fastna i ett förhållande som är präglad av millimeterrättvisa. Lenneer-Axelson m fl (1979) avråder dock att man tar på sig hela ansvaret för en annan vuxen människa då det kan innebära ett hinder för den personliga utvecklingen. Bra gensvar/ansvar tyder på ömhet i handling och kan uppvisa att man vill skydda det som är ömtåligt och känsligt (Lenneer-Axelson m fl, 1979).

3.2.13. Vad innefattar respekt och tillit i ett förhållande?

Lenneer-Axelson m fl (1979) klargör i sin bok att de besejer begreppet tillit som att man hyser en förmåga att lita på någon, ha förtroende, känna att det finns en kontinuitet i förhållandet, att man tror sig veta vad den andre har för känslor – och om dessa skulle komma att förändras, att man får kännedom om det. Tillit belyses vidare av skribenterna genom att man kan vara sig själv och få ha sina svagheter utan att partnerns medkänsla hastigt upphör. Dessutom tillägger författarna att man ska kunna vara fylld av en känsla av att den andre inte medvetet vill skada, utnyttja eller göra bort en. Respekt, i förhållande till kärlek beskriver skribenterna på så sätt att man känner aktning för sin partner, tar denne på allvar, ger denne frihet att utveckla egna personlighetsdrag och sina egna känslor samt att man tar hänsyn till personen. Detta kan åberopas som en form av jämlik respekt (Lenneer-Axelson m fl, 1979).

Kapitel 4. Teoretiska perspektiv

4.1. Olika perspektiv inom socialpsykologin

Vi har valt att utgå från några teorier som har sin grund i det socialpsykologiska fältet. Vi vill kunna förstå samspelet mellan individen och dennes sociala omgivning, främst hjärtevännen. Vår ambition kräver att vi har ett grepp om det sociala livet, t.ex. hur samspelet mellan människor gestaltas, hur de kommunicerar, hur roller lärs och utövas, hur värderingar och normer inverkar på vårt sätt att vara o.s.v. Därtill kan inte dessa processer utforskas helt fristående utan måste sammankopplas till olika samhällsförhållanden (Angelöw & Jonsson, 2000).

4.1.1. Den dramaturgiska skolan

En förgrening av den symboliska interaktionismen är den dramaturgiska skolan vars främste förespråkare är Erving Goffman. Goffmans perspektiv är inhämtat utifrån teaterföreställningens emedan de termer som han brukar är av dramaturgisk art. Den dramaturgiska skolan lyfter fram det sociala samspelet, d.v.s. vad som äger rum när människor möts. I sitt dramaturgiska perspektiv beskådar Goffman livet som ett skådespel. Goffman menar att människor i samspel spelar teater och likt skådespelarna på en scen vill vi göra intryck på varandra, publiken. En process som följaktligen även handlar om hur vi bygger upp och förskansar våra 'jag' och identiteter. Det är våra handlingar och den andres reaktioner på dessa som blir avgörande för hur vi kommer att uppfatta oss själva. I vårt agerande inför andra människor försöker vi kontrollera och styra den information vi överför och som sedan befäster de andras intryck av oss (Angelöw & Jonsson, 2000).

På scenen uppträder vi på ett sådant sätt som vi vill framstå inför andra och bakom scenen utspelar sig det icke stilenliga beteendet som att rapa, svära, peta sig i näsan, räkka ut tungan och imitera sin publik. Publiken är utestängd från den bakre regionen eftersom denna används till att sätta samman och imitera sin publik. Goffman anser att eftersom människor i allmänhet försöker ge en så positiv bild som möjligt av sig själva på scenen, finns det oundvikligen olika förhållanden som man vill dölja; 1) Att de har ett förflutet som kan inverka negativt på den nuvarande föreställningen, 2) Misstag som begåtts i förberedelserna d.v.s. aktörerna vill upprätthålla ett intryck av ofelbarhet, 3) De ansträngningar som gjorts för att uppnå resultatet,

4) Att det inte var nödvändigt för aktörerna att utstå förolämpningar för att anskaffa sig rollen o.s.v. (Angelöw & Jonsson, 2000).

4.1.2. Utbyteteorin

Utbyteteorin betonar ett givande och tagande i relationen och för ett resonemang om människors investeringar i form av känslomässigt engagemang och ekonomiskt stöd samt människors intäkter i form av kärlek, vänskap och prestige. Utbyteteorin har sin grund i ett ekonomiskt synsätt då den antar att människor vill få ut så mycket som möjligt av en relation till en så låg kostnad som möjligt. George Homans är utbyteteorins främsta företrädare. Han utgår från ett två-personers förhållande av den orsaken att han tänker sig att all social interaktionism kan förklaras med samma regler som gäller för två-personers relationer. Homans teser härrör i hög grad från sociala inlärningsteorin (Angelöw & Jonsson, 2000).

Homans har utvecklat följande teser:

- 1) Individer engagerar sig i aktioner som är belönande. Hur mycket individen engagerar sig beror på hur snart man får någon form av belöning och hur stor belöningen är.
- 2) Följs en handling av belöning ökar sannolikheten för att den skall upprepas.
- 3) Värdet som åläggs en belöning ökar ju mer individen har förvägrats och ej åstadkommit den samt minskar ju mer individen mättats med den.
- 4) Misslyckas en individ med att uppnå en förväntad belöning blir denne besviken och arg, medan en person som åstadkommer en oförväntad belöning blir glad och lycklig (Angelöw & Jonsson, 2000).

George Homan vill med ovanstående ansatser påvisa att individer gör rationella val bland tillgängliga alternativ för att maximera sina belöningar. Den finske socialpsykologen Antti Eskola ställer sig mycket kritisk till utbyteteorierna och menar att dess begränsningar blir påtagliga när man ställer frågan hur de egoistiska, som hela tiden strävar efter egen fördel, kan samarbeta och fatta gemensamma beslut. Frågan är dock om inte de flesta relationer fungerar utifrån ett slags modifierad utbyteteoretisk ram, till exempel normen om ömsesidighet, d.v.s. om jag hjälper dig med något antar vi båda att du hjälper mig när det behövs. Normen om ömsesidighet, undertrycker egoism och själviskhet och bidrar istället till en slags solidaritets och rättvisetänkande, som gör att människor håller samman. Viktigt att betänka över är att ovanstående ”ömsesidighetsnorm” naturligtvis förutsätter att relationerna är uppbyggda på jämlika villkor, d.v.s. att ingendera har större makt än den andre (Angelöw & Jonsson, 2000).

4.1.3. Rollteorin

Rollteoretiker framhäver de sociala rollernas betydelse och strävar efter att upptäcka hur de sociala rollerna, som en del i samhällslivet, inverkar på det individuella beteendet. Rollteoretikerna iakttar och utforskar olika sociala rollers funktion och de förväntningar som siktas mot en person med en särskild samhällsstatus eller med särskilda arbetsuppgifter (Angelöw & Jonsson, 2000).

De sociala rollerna är internaliserade av samhällsmedlemmarna. Angelöw & Jonsson (2000) beskriver internaliseringsbegreppet som att individerna med sina personliga jag införlivar utifrånkommande uppfattningar, förklaringar och teorier. Samhället och vår omgivning ställer således diverse krav på oss, så som att vi ska ha ett visst lämpligt beteende beroende på vilken livssituation vi befinner oss i. De här förväntningarna införlivar vi, internaliserar och gör till viss del till förväntningar samt krav på oss själva. Att vi genomgår denna internaliseringsprocess är vi oftast omedvetna om. Begreppet internalisering benämns många gånger då man syftar till små barns oreflektiva och nästa impulsiva sätt att överta t.ex. sina föräldrars normer, eller när man åsyftar hur vi människor övertar samhällets normer, värderingar och ideologier genom bl.a. massmedia och skola (Angelöw & Jonsson, 2000).

Inom socialpsykologin återfinns *tillskrivna* och *förvärvade* roller, vilka man skiljer mellan. Vissa roller kan vi inte bestämma över, med det menas att man utan sin vilja t.ex. tillskrivs till man eller kvinna. Vidare föds vi in i en könsroll utan att egentligen ha utträttat något. Yrkesrollen är dock en roll som man kan hänvisa till de förvärvade rollerna. Vi har själva beslutat oss för att sysselsätta oss med ett visst yrke (Angelöw & Jonsson, 2000).

Ingen av oss kan formge eller skapa vårt liv och vårt sätt att bete oss helt på egen hand. Vi influeras ständigt av olika sociala roller med beteendemönster som haft sitt ursprung i det förflutna, i kulturen, och i den sociala sfären och som formats och omformats i en social växelverkan. Genom att vi människor successivt internaliserar dessa sociala roller tar vi åt oss av samhällslivet och får då lättare förståelse för hur samhället är uppbyggt och hur vi skall fungera inom dess ramar. Värld att understryka är att de sociala rollerna inte är oföränderliga och färdiga, tvärtom sker deras utformning i ett oupphörlig samt fortlöpande samspel mellan individer, grupper och olika samhällsliga förhållanden. Det finns många skäl till att rollförväntningarna är av betydelse och ett av dessa är att människor har en benägenhet till att värderas positiva beroende på i vilken omfattning deras rollbeteende överensstämmer med rollförväntningarna (Angelöw & Jonsson, 2000).

Rollförväntningarna kan vara av generell (t.ex. föräldrarollen) eller specifik karaktär (vår yrkesroll med dess speciella egenart). Rollförväntningarna kan även skifta i omfattning och betydelse. Vissa roller som t.ex. den könsroll vi erhållit, influerar i stor utsträckning vårt handlande och uppträdande och kan till viss del påverka vilka andra roller vi intar. Andra roller, som TV-tittare, har inte lika stor effekt på våra val och vårt liv. Rollförväntningarna kan också skifta i hur tydliga de ter sig för oss människor; rollen som samhällsmedborgare är ju inte lika explicit för alla samtidigt som rollen som student är ganska uppenbar. Inte alla har samma tolkning och tänkesätt när det kommer till de olika rollförväntningarna. Inför vissa roller ställer vi oss förhållandevis samstämmiga och vissa har vi större besvär med; ett exempel kan utgöras av att vi inte alltid är överens om hur de manliga och kvinnliga könsrollerna skall förefalla. Det finns de som anser att det är stor skillnad mellan dessa samtidigt som andra menar att könsrollerna mer ska likna varandra (Angelöw & Jonsson, 2000).

Rollkonflikt är något som återgivs i rollteorin, den skildras i samband med att problem kan uppkomma i anknytning till olika roller samt förväntningar på desamma. Rollkonflikten beskrivs förekomma genom två olika förhållanden. Intra-rollkonflikt går ut på att aktören i *en och samma position* bemöter olika förväntningar om vad som är det korrekta rollbeteendet. Inter-rollkonflikter inträffar när en individ besitter *flera positioner* mot vilka det riktas oförenliga förväntningar. Emellanåt erfar vi olika former av rollförluster. Detta kan t.ex. beses när förhållandet tar slut och man inte längre är någons pojkvän eller flickvän. Vidare kan detta medföra olika följder som i sin tur kan komma att påverka ens tillvaro på diverse vis (Angelöw & Jonsson, 2000).

4.1.4. Socialisationsprocessen

Socialisationsbegreppet utformades i början av 1900-talet av Emile Durkheim. Med begreppet anspelade han på den vuxna generationens påverkan på dem som ännu inte nått vuxenlivet och som p.g.a. detta inte är mogna för samhällslivet. Främst väcker socialisationsbegreppet den ovannämnda associationen nämligen uppfostran och uppväxtvillkor, vi sammankopplar begreppet till barnets tillträde in i vuxenvärlden. Skolan och familjen brukar i denna kontext betraktas som de mest centrala institutionerna för socialisation. Här anläggs bl.a. människans självuppfattning och språk. Under en individs levnadsår sker således överföring av värderingar, attityder, beteenden och kunskaper till en människa från andra människor och grupper i samhället. *Primär* och *sekundär* socialisation är två begrepp som man normalt

frånskiljer från varandra. Den primära socialisationen hänsyftar man vanligtvis till den process som avser att sörja för barnets utveckling (inom diverse områden) under de första åren. Den primära socialisationen behöver dock inte endast vara ämnad till de första levnadsåren. Vi människor lever våra liv i diverse olika primära sammanhang, nära andra människor som i sin tur sätter sina spår hos oss (Angelöw & Jonsson, 2000).

Vidare fortsätter vi till den sekundära socialisationen, som ovan omtalades. Den sekundära socialisationen innebär att individen införskaffar sig speciella skickligheter, så att denne på ett enklare sätt kan fungera i samförstånd med samhällets generella normer och målsättningar. Studenter som befinner sig i utbildningssystemet kan här utgöra exempel. Massmedia, bl.a. riktar vår intresse mot nästa begrepp, nämligen den *tertiära* socialisationen. Den *tertiära* socialisationen innebär att vi människor metodiskt påverkas till att internalisera speciella värderingar (Angelöw & Jonsson, 2000). Individen, måste här betonas, utgör inte enbart en passiv eller mottagande aktör i socialisationsprocessen utan är själv med och påverkar sin omgivning genom sin aktiva och viktiga roll. Genom socialisationen och internaliseringen assimilerar individen samhällets otaliga normer samt värderingar. I motsats till internaliseringsprocessen hittar man en externaliseringsprocess, genom vilken människor på ett dynamiskt sätt försöker att arbeta för att förändra verkligheten efter sina enskilda behov som de senare tillägnar sig (Angelöw & Jonsson, 2000).

Det är viktigt att hålla i bakhuvudet att socialisationsprocessen ständigt präglas av de förändringar som inträffar i ett samhälle men den påverkas även av kontinuiteten under vissa tidsperioder. Detta medför att olika generationer kommer att uppleva olika socialisationsnormer samt värderingar, vilket kan innebära att generationskonflikter kan uppstå (Angelöw & Jonsson, 2000).

4.2. Utvecklingspsykologi

Vår uppsats inriktar sig bland annat på hur människans behov och känslor formas, och därvid ansåg vi det vara intressant och betydande att inta ett utvecklingspsykologiskt perspektiv för att bl.a. kunna studera hur den emotionella utvecklingen formas under ungdomsåren. Inom utvecklingspsykologi särskiljer man mellan människans biologiska, kognitiva och emotionella utveckling. Den biologiska utvecklingen redogör för människans fysiska mognadsprocess och den kognitiva utvecklingen innefattas av hur människans tänkande och språk bildas medan den emotionella utvecklingen handlar om hur människans behov och känslor formas (Schultz-

Larsen, 1994). Vi kommer främst att behandla den emotionella utvecklingen eftersom den företrädesvis berör vårt uppsatsämne. Viktigt att betänka är dock att alla sidor av utvecklingen hänger ihop och är intimt sammanfogade med varandra varvid vi indirekt även kommer att beröra den biologiska och den kognitiva utvecklingen. Tillsammans bidrar biologisk, kognitiv och emotionell utveckling till människans personlighetsutveckling, d.v.s. till utvecklandet av människans identitet och självförståelse (Schultz-Larsen, 1994). Vi kommer att avhandla det som är av intresse för vårt uppsatsämne gällande utvecklingen under tonårstiden (12-19 år). Vi kommer i nedanstående gå igenom centrala områden i ungdomsåren.

4.2.1. Kroppen och könet

Båda könen är starkt upptagna av sina kroppsliga förändringar och den nya människa som så att säga växer fram framför deras ögon. Den snabba förändringen gör det svårt att bli hemmastadd med sig själv och få en känsla av att man hänger ihop, att individen är densamma om än med ett förändrat utseende. Viktigt att lyfta fram är att könen skiljer sig åt vad avser hur de kroppsliga förändringarna upplevs. Flickorna upplever ofta fler problem än pojkarna. Generellt är de mer beroende av sitt utseende och sin könsroll. De skall plötsligt bli bekant med en ny roll som sexualobjekt som kan vara svårt att acceptera och leva med, speciellt om de har en önskan om att bli bekräftade på andra områden (Schultz-Larsen, 1994).

Å andra sidan kan utseendet och rollen som sexualobjekt också ge flickan nya och ofta spännande möjligheter. I de fall då personen haft svårt för att nå ett erkännande på andra områden kommer rollen som sexualobjekt som en räddande ängel. De andras intresse för henne stärker självkänslan och betyder kanske att en stor del av hennes identitet blir avhängigt av utseendet och kroppsjaget. Beundran av sin egen kropp och förälskelsen i sig själv är det vi kallar för den kvinnliga narcissismen. En del av denna narcissism är naturlig i tonårsdebuten och finns hos båda könen. I de fall då narcissismen får för stor inverkan, som regel till följd av bristande erkännande och accepterande på andra områden kan det skapa problem. Flickor/kvinnor kan exempelvis klaga över att de känner sig tomma och att de enbart accepteras p.g.a. sitt vackra utseende. De kroppsliga förändringarna bidrar även till medvetenhet om att tillhöra ett visst kön. Ungdomarna börjar mer och mer leva upp till de förväntningar som är knutna till den manliga respektive kvinnliga könsrollen. Det sker en polarisering av könen. Pojkarna blir mer manliga medan flickorna blir alltmer kvinnliga. Ibland överdrivs dessa könsroller för att dölja den osäkerhet och de svårigheter som är förbundna med att överta dessa roller och idealiseringar (Schultz-Larsen, 1994).

4.2.2. Sexualitet och förälskelse

Det är många gånger flickorna som har det mest ambivalenta förhållandet till det sexuella. Samlaget kan ibland vara förbundet med obehagliga känslor p.g.a. menstruationen. Flickan är därtill traditionellt avsevärt mer avhängig av sin sexuella könsroll. Därjämte går hon in i tonåren med ett betydligt större behov av intimitet och anknytning till en annan person. Samlaget har på det sättet ofta mycket större betydelse för henne än för honom. Hon kan känna sig använd och utnyttjad medan pojken tvärtom kan ta det som en upplevelse. Han förbinder inte nödvändigtvis sexualiteten med kärlek och förälskelse såsom flickan tvärtom många gånger gör. Pojkens sexuella intresse för det motsatta könet är ofta förknippade med prestationsbehov och lust att hävda sig inom pojkgruppen. Det huvudsakliga är inte vem flickan är utan att hon uppfattas som ett sexualobjekt av de övriga i pojkgruppen. Pojkens sexualitet är emellertid inte problemfri. Det är inte alltid som hans sexuella upplevelser når upp till de fantasier och föreställningar som piskas upp internt i pojkgruppen (Schultz-Larsen, 1994).

Ännu spelar den narcissistiska längtan en viss roll hos både pojken och flickan. Intresset för sig själv och hur man verkar på andra är viktig i tonåren. För flickans del finns fortfarande den intima anknytningen till väninnorna kvar och för pojkens del fortsätter anknytningen till pojkgruppen. Flickan intresserar sig många gånger för en person som ofta är lite äldre och ouppnåelig. Det är spelet, förälskelsen och de små sexuella ansträngningarna som väcker intresse hos flickorna. Hos pojken sker det ofta en stark idealisering av vännen och det är inte fel att tala om förälskelser i detta sammanhang. Många pojkar kan i denna period ha en dold ångest för att vara homosexuella p.g.a. sina kärleksfulla känslor för kompisen. Vännens beteende beundras kritiklöst och genom vänskapen försöker han att överta en del av de kvaliteter han själv saknar, därigenom stärks hans jag. Med tiden möter de två könen varandra i den första förälskelsen och prestationsbehov avlöses nu av djupare erotiska och ömma känslor för det motsatta könet. Det viktiga är nu inte längre att bara få tag på och förföra den andra utan att i allt mer tillhöra den andra. Förälskelsen kan förklaras som en längtan att smälta samman med den andra och berikas genom att överta en del av hans eller hennes kvaliteter (Schultz-Larsen, 1994).

Den väsentliga skillnaden från tidigare är att pojkar såväl som flickor försöker tillfredsställa sina narcissistiska behov i ett heterosexuellt förhållande och inte bara, som hos pojken, i förhållande till vännen, eller som hos flickan i förhållandet till väninnan eller det drömmande

förhållandet till idolen. Till följd av ikraftträdande av könsidentitet p.g.a. de könsrollsförväntningar som ungdomarna utsätts för i tonåren, har pojken nu övergivit sina flickaktiga och kvinnliga sidor, medan flickan successivt övergivit sina pojkaktiga och manliga sidor. I och med detta har det uppstått en saknad efter denna bristande del och det är denna saknad som utgör en viktig del av drivkraften bakom förälskelsen. Det är i förälskelsen som man återigen försöker få tag på det som man övergav. Många pojkar söker sig av den orsaken fram till intimitet och ömhet igen (Schultz-Larsen, 1994).

Kapitel 5. Resultatredovisning och analys

Detta kapitel innehåller empirin från intervjuerna med ungdomarna. Dessa är analyserade och vi kommer att i slutet av varje tema ge en kommentar där vi sammankopplar empirin, analys av denna samt tidigare forskning och teorier. För övrigt kan nämnas att våra teman utmynnar från våra centrala frågeställningar. De frågor inom berörda teman som vi valt att analysera närmare, anser vi, belyser kärnan i respektive frågeställning. De utvalda rubrikerna är hämtade från våra intervjuer med ungdomarna och ger en indikation om vad som nedan bl.a. kommer att behandlas.

5.1. Först blir man förälskad, därefter kär och sen kan man älska en person.

I vårt inledande tema låter vi ungdomarna berätta fritt om sina tankar samt känslor kring förälskelse och kärlek. Ungdomarna upplevs till en början bli lite lätt genererade när ämnet i fråga förs på tal. Efter lite betänketid flödar dock diverse skildringar fram. Vissa ungdomar håller sig mest på ytan och diskuterar ämnet utifrån generella definitioner av de båda begreppen, förälskelse och kärlek. Andra fördjupar sig livligt i ämnet och förklarar mer specifikt skilda sorters känslor som kopplas an till diverse olika stadier. Ungdomarnas utsagor skilde sig emellanåt. Det fanns de som menade att förälskelsen var en förstadie till att "bli kär", som sedan kunde utmyнна i "att älska" en person.

Kärlek är tyngre på något sätt. Det är när man tycker om personen mer, kanske när man lärt känna personen. Alltså förälskad är det första stadiet, när man är så typ totalt uppfylld av personen. Först kommer förälskelsen och sen kommer det att man blir kär i någon och sen älskar man personen.

Andra versioner var av motsatt förhållningssätt, d.v.s. förälskelsen betraktades som ett senare samt djupare skede i en relation och inte som ett första stadie.

Det är väl när man träffar en kille som man blir kär i och som det klaffar med liksom...man är attraherad /.../ Alltså man kan ju vara kär och sedan blir man förälskad efter det, så ser jag på det /.../ ja först blir du kanske dragen till någon och sedan blir du kär i honom när man lärt känna varandra och sedan blir man förälskad. Man kan se det som att man först blir kär i utseendet och sedan förälskad i själva personen.

När vi under intervjuerna samtalade om vad kärlek innebär kom vi även in på hur man visar sin kärlek. De gemensamma nämnarna för hur ungdomarna visar sin kärlek utgjordes av ömhet och närhet. Även en faktisk handling så som att köpa en present eller en blomma uppskattades hos de flesta.

Fina ord, leenden, man kan se i blicken, man uppskattar personen. Ja, man visar på alla sätt, kyssar, kramar, smekningar och tankar. Man visar att man uppskattar personen.

Liksom vara vänlig och trevlig, man kan köpa en blomma. Ja man är snäll mot personen helt enkelt. I början är det mer intensivt d.v.s. att man hela tiden pussas och ibland får man en liten present men sedan om man har ett långt förhållande blir det bara då och då /.../ i början vill man liksom visa det hela tiden så att han verkligen förstår att jag verkligen tycker om honom.

Viktigt var också att vara sig själv, att vara uppriktig i sina handlingar samt känslor. Detta för att undvika en vanlig förekommande situation där intensiva kärleksförklaringar avlöser varandra i början av ett förhållande och där man sedan inte kan stå till svars för sina handlingar.

Ja man är väl sig själv /.../när man älskar någon vill man alltid att personen ska älska en tillbaka. Man vill visa sin kärlek men man vill ju ändå bli älskad oavsett vad man gör. Man vill ju inte bli älskad villkorligt genom att man ger grejer och är snäll. Man ska vara sig själv men ändå ska man visa personen att man uppskattar denne.

Det var också betydelsefullt att veta vilka förväntningar som ungdomarna hade på en kärleksrelation. Vad som särskilde den romantiska kärleken, gentemot partnern, från de andra kärleksobjekten eller de kärleksfulla känslorna som en människa kan hysa, så som exempelvis mot sina föräldrar. Bland samtliga intervjupersoner uppkom tanken om ett utbyte, innefattande en förmåga samt en vilja, att både ge och ta i en kärleksrelation. En intervjuperson får nedan representera denna synpunkt.

Jag tror mer att man ska ge och sen får man något tillbaka, man ska inte ta någonting. Man får ha en förståelse för hur den andra har växt upp och vad den har för syn på kärlek. Man ska säga att man älskar den andra men man ska inte förvänta sig att den ska älska en tillbaka direkt, utan om den älskar en så säger den det kanske vid en annan tidpunkt.

Kärlek förekommer ju som bekant även mellan personer av samma kön och det var således av betydelse att även bejaka detta i uppsatsen. Ungdomarna visade på en positiv och förstående ståndpunkt.

Det är väl inget fel på det. Det är kärlek som vilken annan kärlek./.../ Det ska väl inte finnas några begränsningar, det är samma mänskliga behov man får ut av det.

De gjorde ingen åtskillnad mellan heterosexuell respektive homosexuell kärlek. En ungdom uppmärksammade oss dock på att det finns de som använder homosexualitet som en etikett, m.a.o, de har som syfte att göra sig själva synliga. Det kan t.ex. handla om att tjejer vill göra sig mer attraktiva inför killarna eller att man vill provocera fram en reaktion.

Jag tycker att det är fel att tjejer ibland när de är ute, hånglar för att egga killar eller vad det nu är de vill få fram av det, det tycker jag bara är äckligt. Men ser man två killar eller tjejer som verkligen är kära i varandra så visst det är inga problem. Tjejerna som hånglar ute gör det i syfte att göra sig mera attraktiva för killarna. Ja det verkar som om de tror det och det är det säkert vissa killar som tycker, men jag tycker bara att det ser äckligt ut, att de bara står och viker ut sig.

Kommentar:

Vad vi fann vara utmärkande i vårt första temaområde var framförallt att ungdomarna lägger olika sorters betydelser i begreppen kärlek och förälskelse. Huvuduppgiften är inte att i detalj studera ordens innebörder, utan att försöka fånga den emotion samt den tanke som varje ungdom själv grundar sin föreställning, om kärlek och förälskelse, på.

I likhet med många intervjusvar beträffande förälskelse och kärlek fann vi en direkt koppling till vad som sägs om densamma i tidigare forskning. Förälskelsen tar sin början av sig själv, omedvetet. Den handlar mer om mig själv, min omedvetna längtan och mina omedvetna behov än om den andre som verklig person. Förälskelsen varar en begränsad tid men vi har dock möjligheter att gå vidare och utveckla förhållandet till en varaktig kärleksrelation (Furhoff & Olsson, 1997). Liksom ovan nämnts fanns det även en viss åtskillnad, ett citat

framhäver en annan åsikt, nämligen att förälskelsen är något som framkommer senare i en relation. För att analysera på ett djupare stadie vad som sägs i de båda citaten kan vi dock finna likheter. Det är först senare i förhållandet som man, enligt ungdomarna, når en djupare känsla och som man kommer varandra nära. Vare sig det kallas förälskelse eller om det kallas att älska någon så innefattas det av ett möte mellan verkliga personer. Furhoff & Olsson (1997) menar att det finns ett värde i att vara medveten om skillnader och likheter angående dessa begrepp när man skall försöka förstå parbildning och dess utveckling.

Ungdomarna uttalade sig även om olika sätt som man kan komma att uttrycka sin kärlek på. Liksom ovan nämnts har ungdomarna inte bara lärt sig om vad de själva har behov av i ett förhållande, utan även införskaffat kunskaper om sin partner och dennes önskan. För att återknyta till tidigare forskning kan man nämna det som Furhoff & Olsson (1997), betonar, nämligen betydelsen av att arbeta med egna känslor samt insamla kunskap om människor och kärlek för att kunna utveckla en kärleksrelation. Vidare menar forskarna i fråga att en kärleksrelation är väsentlig på många olika sätt då den tränar oss i sådant som inlevelseförmåga, hänsynstagande, ansvarskänsla o.s.v.

En ungdom vars citat vi använt oss av ovan har observerat vikten av att vara sig själv i en kärleksrelation, att kärleken mellan två personer inte ska handla om att ständigt prestera något. Även Furhoff & Olsson (1997) lyfter fram detta budskap. De menar på att det är viktigt att vara tydlig med sig själv i fråga om vad man behöver, vad man tycker om och inte tycker om, vad man blir sårad av och vad man särskilt uppskattar. Forskarna anser att självkänedom utgör en vital grund för att man skall kunna vara sann mot sig själv i ett kärleksförhållande och på så sätt komma sin partner nära.

Vad anbelangar hur man uttrycker sin kärlek antyder en ungdom ovan att man i början av ett kärleksförhållande förhåller sig mer intensiv i sina kärleksyttringar. Detta beteende tenderar att stabiliseras efter en viss period och kärleksförklaringarna, så som att köpa presenter och ge blommor, blir mer sällsynta. Detta kan sammankopplas till det som Goffman (Angelöw & Jonsson, 2000) framhåvdar i den dramaturgiska skolan. Goffman menar att människor i samspel spelar teater och likt skådespelarna vill ungdomarna göra intryck på varandra, publiken. På scenen uppträder vi på ett sådant sätt som vi vill framstå inför andra och bakom scenen utspelar sig det icke stilenliga beteendet. Goffman anser att eftersom människor i

allmänhet försöker ge en så positiv bild som möjligt av sig själva på scenen finns det oundvikligen olika förhållanden som man vill dölja (Angelöw & Jonsson, 2000).

Utbytesteorin betonar ett givande och tagande i en relation och för ett resonemang om människans investeringar i form av känslomässigt engagemang och ekonomiskt stöd samt människors intäkter i form av kärlek, vänskap och prestige (Angelöw & Jonsson, 2000). I ovan beskrivet resonemang kring förväntningar på en kärleksrelation, framlades ett citat som tydliggjorde ungdomarnas åsikter om ett utbyte. Citatet påvisade behovet av ömsesidighet där parterna ger och får i ett förhållande.

Vad gäller synen på homosexualitet och kärlek mellan två av samma kön fann vi i våra intervjuer att ungdomarna förhöll sig positiva till detta ämne. Däremot uttryckte sig en av ungdomarna om det faktum att vissa tjejer använder sig av homosexuella gärningar för att uppnå uppmärksamhet. Vi knyter här an till utvecklingspsykologin där det står att finna att rollen som sexualobjekt många gånger ger flickan nya och ofta spännande möjligheter. I de fall då personen haft svårt för att nå ett erkännande på andra områden kommer rollen som sexualobjekt som en räddande ängel. De andras intresse för henne stärker självkänslan och betyder kanske att en stor del av hennes identitet blir avhängigt av utseendet och kroppsjaget (Schultz-Larsen, 1994).

5.2. Äktenskapet; fint med löften, kontra jag tror inte på den här familjegrejen.

Ungdomarna i vår studie utgav skilda åsikter om äktenskapet. Det finns en förgrening som indikerade att äktenskapet var något heligt, som skulle prioriteras i första hand. De ungdomar som uttalade sig på liknande sätt hade oftast en familjebakgrund där föräldrarna fortfarande levde ihop och där kärnfamiljen hade starkt fäste. Två av ungdomarna med sådan familjebakgrund säger t.ex. följande:

Ja, det är väl något man trivs med när man väl kommer dit. Jag tror mycket väl att jag kommer att gifta mig.

Jo, det är väl helt ok...Mina föräldrar har det bra och så. Tycker att det verkar så jobbigt, man har hela tiden den där pressen på sig att man ska skaffa barn och familj.

Vissa ungdomar var av en annan åsikt. Blandade känslor förekom där det råde funderingar kring de fördelaktiga samt de negativa sidorna som ett äktenskap för med sig. Dessa

ungdomar hade många gånger ett splittrat familjehem bakom sig. Nedan följer ett exempel där en ungdom vars föräldrar är skilda, uttalar följande;

Det kan vara fint med tanke på löften o.s.v., sen kan det bli väldigt praktiskt när man får barn /.../ Men den fina sidan är mindre. Jag tycker inte så mycket om äktenskap. Ärligt talat så tror jag inte på den här familjegrejen.

Ytterligare en sidogren utgjordes av ungdomar vars bild av äktenskapet var totalt negativ. Bakomliggande orsaker var bl.a. att äktenskapets och samhällets enorma anspråk på den enskilda människan, i ungdomarnas ögon, utgör motstridiga krav och att detta mynnar i en hopplöshet inför en framtida familjebildning. Dessutom menade dessa ungdomar att dagens skilsmässofrekvens utgjorde skräckinjagande statistik och att detta medförde ett icke tillförlitligt förhållningssätt.

Ungdomarna som intervjuades blev tillfrågade om vilka faktorer, som de ansåg, bidrog till att ett förhållande/äktenskap blev varaktigt. De allra flesta bedömde en välfungerande kommunikation som en av huvudpelarna för ett bestående förhållande. Ungdomarna omnämnde även "att kompromissa" som väsentlig del av förhållandet. Det talades också om konflikter, uppgångar samt nedgångar i en relation. Intervjupersonerna underströk att förhållandet inte alltid kunde vara på topp men att så länge de goda upplevelserna övervägde skulle förhållandet ha en möjlighet att överleva. Tre ungdomar nedan visar på ovanstående redogörelse;

Ju fler faktorer som fungerar, ju närmare kommer man ett förhållande som håller längre /.../vissa faktorer behöver man ju kompromissa om.

Det är viktigt att man kan vända sig till sin partner och att man kan prata om allting. Det ska vara en person som förstår en, som förstår hur man tänker.

Alltså, ja, det ska vara lyckligt men det kan inte vara lyckligt hela tiden, det ska gå upp och ner, för blir det för lyckligt så blir det för långtjämt, om man säger så. Och då tar det slut ändå..men om det går upp och ner, då är det bara bra tycker jag för då varar det länge tror jag.

Kommentar:

I fråga om äktenskap kunde vi i vår studie inte finna någon enhetlig bild av ämnet bland intervjuvaren. Ungdomarnas svar och inställning till äktenskapet var i stor grad präglad av vilken familjesituation de hade eller vilka känslor samt tankar de förknippade med sina föräldrars förhållande. Även tidigare forskning konstaterar i likhet med resultatet ovan att familjens synsätt, deras visade omtänksamhet samt deras interaktion med ungdomarna är betydande för tonåringarnas sätt att se på sig själva och uppleva ungdomskärlek och sex (Edgardh, 1992). Ingen av oss kan konstruera vårt liv och vårt sätt att handla helt på egen hand vilket också artikuleras inom socialpsykologin (Angelöw & Jonsson, 2000).

Inom socialpsykologin skiljer man mellan tillskrivna och förvärvade roller. Att bli någons maka är en förvärvad roll som dessutom har generella rollförväntningar på sig (Angelöw & Jonsson, 2000). Det kan därför uppstå problem eller missförstånd vad gäller vilket beteendemönster man står inför. Problem som kan uppstå i samband med olika roller samt förväntningar på desamma kan bl.a. beskrivas som rollkonflikt. Rollkonflikt kan innebära två olika förhållanden. Intra-rollkonflikter innefattas av att aktören i en och samma position möter olika förväntningar om vad som är det riktiga rollbeteendet. Inter-rollkonflikter uppstår när en person innehar flera positioner mot vilka det riktas motstridiga förväntningar (Angelöw & Jonsson, 2000).

Vidare diskuterades faktorer som intervjupersonerna ansåg vara medverkande till att ett förhållande/äktenskap hålls vid liv. Ett citat i det sammanhanget underströk de goda upplevelsernas dominans vilket även poängteras i tidigare forskning. Liksom i allt mänskligt liv finns det också i en parrelation både ont och gott och det får vi acceptera. För att vi skall kunna leva ett tillfredsställande liv måste dock det goda överväga. Viktigt att inte glömma är att det i alla förhållanden blir konflikter då och då och att det är naturligt. Konflikter uppstår ur det nödvändiga, nämligen, i att var och en är tydlig med vad han eller hon tycker, tänker och känner (Furhoff & Olsson, 1997).

Att kommunikationen var en angelägen del i ett förhållande var de flesta intervjupersoner överens om. Att samtal är en nödvändighet framhåller även tidigare forskning. Betydelsefull för utvecklingen i en parrelation är således konsten att kunna föra en rak och tydlig kommunikation. Kommunikationen i ett förhållande kan innefatta både sakfrågor i det praktiska livet ihop, det man tänker och tycker och känslor som väcks och ger signaler.

Känslor kan visas i kroppsliga reaktioner och handlingar, men ju mer det kan uttryckas i ord, desto mindre missförstånd blir det (Furhoff & Olsson, 1997).

5.3. Uppbrott från parförhållandet/äktenskapet – omständigheterna spelar in.

Under våra intervjuer fick vi bl.a. svar på frågan ”Är otrohet förlåtlig?”. Det visade sig att de flesta ungdomar kunde acceptera en engångsföreteelse med villkoren att den otrogna partnern ångrade sitt misstag kraftfullt. Ungdomarna konstaterade att situation också var beroende av om otroheten skedde i början av ett förhållande eller om gemensamma barn var inblandade. I sådana fall kunde intervjupersonerna ha mer överseende med snedsprånget. Två ungdomar beskriver nedan följande;

I början tror jag att det kan vara mer förlåtligt än om man har varit gift med kvinnan länge.

Nej alltså jag vet inte det, men det beror på, typ när man har barn tillsammans så om något händer så får man kanske tänka om. Då är det ju inte bara en själv det handlar om.

Således är det omständigheterna som avgör om ungdomarna är beredda att förlåta sin partner eller ej. Ungdomarna uttryckte även en medvetenhet om att interna konflikter om t.ex. tillit kunde aktualiseras och att förhållandet för en period skulle komma att vara ostadigt.

Ungdomarna menade också på att de i en otrohetskris ibland övervägde ifall ett uppbrott av förhållandet skulle innebära en större förlust än vinst. Detta kunde innebära att personen i fråga hellre förlät otroheten än kunde tänka sig att gå miste om alla de värdefulla upplevelser som parterna tillsammans delade. En ungdom får nedan representera det som ovan sägs;

Det hade varit sorgligt men jag hade inte kunnat göra slut om vi hade mycket tillsammans. Ja, det beror alltså på vad man har att mista i den situationen/.../ Men samtidigt skulle det förvärra saker väldigt. Tja jag tycker att det är otroligt själviskt att inte tala om det, om han nu har råkat göra det/.../Dels vill jag inte att han skulle ha gått bakom ryggen på mig...då skulle jag känna mig osäker och det skulle göra mig livrädd, det är det värsta jag vet. Men om det nu var ett misstag, om han nu ångrar sig fruktansvärt, om det bara var typ en gång, utan några känslor överhuvudtaget, då är det onödigt att förstöra sitt förhållande.

Ungdomarna i vår studie tillfrågades om sina tankar kring separationer i ett parförhållande/äktenskap. Vi fann att åtskilliga intog en tolerant inställning gentemot olika former av separationer. Ungdomarna ansåg att en separation inte enbart utgjorde ett sorgligt fenomen utan att det även kunde medföra en positiv vändning.

I många fall är det väldigt bra, därför att de t.ex. har bråkat mycket, att de är bittra på varandra, så drar de ner stämningen i hela huset. Nej men uppbrött tycker jag är ganska bra så länge omgivningen inte skadas/.../Det kan vara ännu farligare att inte separera.

Ungdomarna hade också åsikter om massmedias påverkan på hur man betraktar separationer. De menade att det oftast förelåg en paradox mellan det som föregick i det verkliga livet kring dem och den bild som massmedia försöker utmåla.

Jag tror att förr i tiden var det mycket att det kanske inte var den rätte kärleken utan då kanske man bara höll ihop...för att det kanske var familjen som tryckte på, det var mer vad alla tyckte. Nu tror jag inte att man är lika beroende av vad andra tycker/.../Man kanske inte lägger lika mycket vikt i vad familjen tycker/.../filmer och sånt visar ju att många gör slut för mindre problem som de har och kanske blir man påverkad av det/.../så man får kanske hålla isär massmedia från verkliga livet.

Ovanstående citat samt liknande uttalanden från ungdomarna tyder på att massmedia idag fått större inflytande i ungdomarnas förhållanden och vardagsliv. Ungdomarna syftade på att tidigare generationer istället var mer underkastade den närmaste familjens påtryckningar.

Kommentar:

Ungdomarna hade en generös inställning gentemot otrohet där man försökte att väga in diverse omständigheter. Våra resultat påvisade att otrohet mottogs lindrigare i början av ett förhållande än om otroheten hade inträffat längre fram i förhållandet. Tidigare forskning skildrar att när man är ung hör det till att man vill pröva sig själv i förhållande till det motsatta könet. Det sägs om tonåringar att kärleken består men att föremålen växlar. I första hand söker man sig själv genom olika förälskelser (Furhoff & Olsson, 1997).

Ett citat ovan framhäver speciellt vikten av att kunna lita på sin partner och att otrohet kan komma att omskaka förtroendet i ett förhållande. Tidigare forskning beskriver att tillit kan definieras på så sätt att man hyser en förmåga att lita på någon, ha förtroende, känna att det finns en kontinuitet i förhållandet, att man tror sig veta vad den andra har för känslor – och om dessa skulle komma att förändras, att man får kännedom om det. Dessutom skall man kunna vara fylld av en känsla av att den andre inte medvetet vill skada, utnyttja eller göra bort en (Lenneer-Axelson m fl, 1979).

Utbytesteorin betonar ett givande samt ett tagande i mellanmänskliga relationer. George Homan, som är den huvudsakliga företrädaren för teorin, menar att individer gör rationella val bland tillgängliga alternativ för att maximera sina belöningar. Att välja att förlåta sin otrogna partner kan således handla om rationella val och tankar om senare belöningar (Angelöw & Jonsson, 2000). Ett citat som vi beskrivit tidigare, där en ungdom skildrar tankar kring separation och därmed en eventuell förlust, kan utgöra ett exempel.

Ibland gör vi olika former av rollförluster vilket behandlas i rollteorin (Angelöw & Jonsson, 2000). Detta kan ses t.ex. när förhållandet tar slut och man inte längre är någons pojkvän eller flickvän. Detta kan medföra olika konsekvenser som i sin tur kan komma att påverka ens tillvaro på diverse vis. Vidare förs vi in på ämnet separationer, som avhandlades tidigare.

Ungdomarna utmärkte genom sina uttalanden en generationsskillnad som de kände av. Generationsskillnaden karakteriserades av vilka som hade påtryckningsmakt och inflytande över ungdomarnas värderingar och tankar. Ett citat, som ovan står beskrivit, framhåller att även media idag har inflytande över ungdomars värderingar och tankar om, i detta fall, separation. Intervjupersonen i detsamma menar dock att medias bild inte alltid stämmer överens med hur det verkliga livet ter sig för varje enskild individ och att man skall hålla isär det som sägs i media. Tidigare forskning illustrerar detta på följande sätt; Många barn får med sig en föreställning om bl.a. kärleken från hemmet beroende på hur förhållandet mellan föräldrarna förhållit sig, men ofta en helt annan från massmedia: TV, reklam, filmer, böcker o.s.v. Massmediebilderna ger ofta en extrem samt i många fall ett bedrägligt sken av verkligheten. Än är det den perfekta, eviga, och förtjusande lyckan som framställs; Än är den raka motsatsen – det sorgligaste öde (Lenneer-Axelsson m fl, 1979).

Våra intervjusvar framlägger alltså att familjens inverkan delvis fått konkurrens, vad gäller i detta fall, ungdomars tankar och värderingar om separation. Emile Durkheims teori om socialisation, påvisar följande; Oftast understryks att familjen och skolan är de viktigaste institutionerna för socialisation. Det sker alltså under en människas livstid överföring av värderingar, attityder, beteenden och kunskaper till en individ från bl.a. den primära omgivningen. Vad som står att finna är dock att det i dagens samhälle tillkommit fler aktörer och detta medförde att man började tala om en tertiär socialisation där tyngdpunkten ligger på hur vi människor systematiskt influeras till att införliva speciella värderingar, vilka förmedlas genom t.ex. massmedia (Angelöw & Jonsson, 2000).

5.4. Sex, ja det är något jätte strakt.

Vårt näst sista tema bemötte sex/sexualitet. Ungdomarna fick bl.a. väga utseendets samt attraktionens relevans i samband med sexuella förhållanden. Det framgick klart att ungdomarna föredrog en, i deras ögon, tilldragande sexualpartner och att attraktionen i samband med sex spelade en synnerligen stor vikt. Det visade sig emellertid att även personligheten utgjorde en mäktig spelpjäs i anknytning till sex, men att personligheten kom att spela en allt större roll desto mer seriöst förhållandet blev. Två ungdomar, vilkas åsikter företräder det ovanstående, säger följande;

Utseende betyder otroligt mycket i samband med sexuella förhållanden. Det behöver inte vara att han är klassiskt snygg men attraktionen kan finnas där ändå. Det är väldigt viktigt att man är attraherad av den man har sex med.

Alltså det är ju väldigt svårt att tända på någon som man inte tycker ser bra ut/.../Men attraktion betyder ju väldigt mycket för man kan inte ha sex med någon som man inte tycker ser bra ut, det funkar inte riktigt/.../attraktionen betyder inte lika mycket senare i förhållandet. Inte bara i alla fall. Det kommer ju fram andra saker som man tänker på mer sen, men det är klart det finns ju alltid något kvar som man tänkte på först.

Ungdomarna fick i anknytning till den sista frågan, inom det aktuella temat, reflektera kring pornografi. En tydlig skillnad mellan de båda könen framträdde i samband med frågeställningen. Det visade sig emellertid att både killar och tjejer delade åsikten om att kvinnor (främst), i t.ex. porrfilmer, blir behandlade på ett kränkande sätt. Den framträdande åtskillnaden utmärktes av att pojkar, trots det ovannämnda, förhöll sig mer positiva gentemot porr. En tjej, vars åsikter förmedlar en negativ syn på pornografi, får nedan företräda samtliga tjejers syn om densamma, i vår studie.

Jag hatar det, jag verkligen hatar det. Samtidigt om man ser på program att de själva har valt det, vissa kvinnor menar att det var deras eget val, att dem själva mår bra av det och det känns som om man måste lita på det. Men samtidigt känns det ändå väldigt olustigt/.../ Det kan tänkas vara lustfyllt att någon gång titta på porrfilm men det kan ändå kännas så himla vidrigt att typ ligga och prata med någon när en annan nästan blir våldtagen på TV/.../

För att ytterligare påvisa ovannämnd åtskillnad mellan killars samt tjejers uppfattning om pornografi, kommer nedan även ett citat hämtad från en kille;

Själv tycker jag att det är okey. Det är ju fler faktorer än jag själv som spelar roll, jag har ju ett personligt och naturligt behov av sex, och att se på sånt kan hjälpa. Sex är ju en drift vi människor har. Men visst det är mycket annat därtill som är fel. Det är ju mycket som är fel inom porrbranschen. Porrfilmer kan ju också vara skadliga för de framställer inte alltid sex på ett verkligt sätt/.../ Porrfilmer är till för att stimulera vuxna och ge fantasi och på det sättet gillar jag det. Man kan få inspiration.

Ungdomarna ansåg att pornografi förmedlade en falsk verklighetsbild. De menade att tjejer, p.g.a. pornografins budskap, i första hand kom att betraktas som ett sexualobjekt och att detta medförde att tjejerna inte togs på allvar. En ungdom nedan uttrycker sina tankar om pornografi på följande sätt;

Ja, vissa gillar det ju...jag söker ej upp det men jag tror att om det är folk som vill ha pornografi så tycker jag att det är okey för dem/.../Jag tror att man får lite fördomar och att man får lite falsk verklighetsuppfattning. Ja, jag tror ju att män har mer pornografi än kvinnor/.../Porren gör så att man kanske inte riktigt tar tjejerna på allvar, de blir bara sexobjekt då och då kanske förhållandet inte är lika mycket på kärlek utan mer på sex.

Kommentar:

Smaken skiftar, både mellan enskilda personer, under olika tidsperioder och mellan olika länder och kulturer (Lenneer-Axelson m fl, 1979). I vår uppsats formulerar ungdomarna, på ett eller annat sätt, genom sina åsikter att skönheten ligger i betraktarens öga men att det likväl är av betydelse att man finner attraktion hos den andra. Således har utseende samt attraktion en dragningskraft i samband med sexuella förhållanden. Vad anbelangar personligheten menade ungdomarna att dess betydelse växte parallellt med att förhållandet utvecklades. Tidigare forskning berör Freud i detta sammanhang. Freud såg sexualiteten som något i första hand fysiskt. Maslow m.fl. ser den som ett av många kärleksuttryck – förutom att den kan alstra liv. Om sexualiteten endast utgjordes av fysiska begär skulle det ju gå bra att tillfredsställa den med vilken människa som helst eller genom att onanera, men enligt Maslow söker människan ytterligare något mer (Lenneer-Axelson m fl, 1979). Det sistnämnda framhävs även i våra intervjusvar.

Våra intervjusvar tyder alltså på att ungdomarna ofta lägger stor vikt vid utseende samt attraktion i samband med sexuella relationer. Funnen forskning spinner vidare på detta då följande beskrivs: Attraktionskraften kan medföra att parterna överskattar oh idealiserar

varandra. Detta gäller även sexualiteten då den är kraftfull och lätt bildar mallar för förväntningar på den framtida relationen (Lenneer-Axelson m fl, 1979).

I förbindelse med frågan om pornografi visade våra resultat att killarna intog en mer positiv inställning i jämförelse med tjejerna. En förklaring går att finna i tidigare forskning där de menar att det är huvudsakligen män som hänger sig åt renodlad sexualitet jämfört med kvinnor. För många män kan samlaget gå ut på att erhålla en snabb avkoppling eller en prestation som förbättrar självkänslan. Kvinnor verkar, i högre grad, ge företräde åt den erotiska sexualiteten d.v.s. sex invävd med känsla (Lenneer-Axelson m fl, 1979).

För att koppla an våra resultat till en teori, kan vi även i detta sammanhang utläsa en förklaring till den åtskillnad mellan killar och tjejer, som vi ovan funnit. Tjejernas negativa synsätt gentemot pornografi kan sammankopplas till utvecklingspsykologin, nämligen, att det många gånger är flickorna som har det mest ambivalenta förhållandet till det sexuella. Själva samlaget kan ibland vara förbundet med obehagliga känslor p.g.a. menstruationen. Flickan kan också många gånger lättare känna sig använd och utnyttjad i samband med sexuella förbindelser medan pojken tvärtom kan ta det som en upplevelse (Schultz-Larsen, 1994).

Det faktum att teorin ovan antyder att killar beser sex mer som en upplevelse, för våra tankar vidare till pojkarnas positiva syn på pornografi. I utvecklingspsykologin står det beskrivet att pojkens sexuella intresse för det motsatta könet ofta är förknippade med prestationsbehov och lust att hävda sig inom pojkgruppen. Det huvudsakliga är inte vem flickan är utan att hon uppfattas som ett sexualobjekt av det övriga i pojkgruppen. Pojkens sexualitet är emellertid inte problemfri. Det är inte alltid som hans sexuella upplevelser når upp till de fantasier och föreställningar som piskas upp internt i pojkgruppen (Schultz-Larsen, 1994).

Tidigare nämndes att ungdomarna menade att pornografin kunde föra med sig ett betraktelsesätt, på tjejer som i första hand sexualobjekt. Verklighetsbilden som förmedlas är enligt ungdomarna felaktig och ger en skev avbildning. I utvecklingspsykologin skildras att tjejer generellt är mer beroende av sitt utseende och sin könsroll. De skall plötsligt bli bekanta med en ny roll som sexualobjekt som kan vara svårt att acceptera och leva med, speciellt om de har en önskan om att bli bekräftade på andra områden (Schultz-Larsen, 1994).

5.5. Det är bådas relation, bådas ansvar.

Vårt allra sista tema redogjorde för könsrollsskillnader, och frågan som nedan skall analyseras behandlade ungdomarnas syn på tjejens respektive killens ansvarsområden i ett parförhållande. Intervjuszvaren utföll som nedan skall exemplifieras:

Man skall helt enkelt ta ansvar för varandra. Det finns inga direkta områden en tjej ska ta ansvar för eller en kille ta ansvar för. Och nu på 2000-talet så känns det som, inom just de sakerna, att tjejer och killar börjar bli jämlika, det är inte inom alla frågor men just dessa.

Nästan alla ungdomar i vår studie antydde, liksom ovanstående citat, att de ville ha ett jämlikt förhållande, där man delade på det som föll inom förhållandets ansvarsram. Ungdomarna sa sig se en skillnad mellan sina föräldrars generation, vad beträffar ett könsrollsmönster inom förhållandets ansvarsområden, och sig själva idag. Dagens strävan efter att delta på lika villkor är något som uppstått nyligen, menar dem; ungdomarna förhåller sig positiva till detta.

Det fanns dock några som hade en annan syn på hur arbetsfördelningen inom ett förhållande skulle se ut. Dessa ungdomar tyckte att var och en i ett förhållande skulle ta ansvar för det som man var bra på/hade lätt för. När de bads förtydliga sina argument framkom det att de menade att det ändå inte fick bli så att tjejens ansvarsområde enbart skulle vara inom hemmet, bl.a. kökssysslor och omhändertagande av eventuella barn. Killens åliggande skulle i sin tur inte heller bara vara belägen utomhus, att t.ex. förvärvsarbete och laga bilen, utan ungdomarna ville se en rättvis kompromiss.

Jag tror att det är lite vad man är bra på som man ska göra. Inte så mycket att mannen försörjer huset medan kvinnan städar och lagar mat hemma och föder barn; jag tror att det är någonting som lever kvar från förr. Jag tror att det är viktigt att eftersträva ett jämlikt förhållande.

Kommentar:

Arbetet med ansvaret för hem och barn följde i tidigare generationer ett könsrollsmönster. Kvinnan var den som oftast stod ensam med denna del av familjelivet (Furhoff & Olsson, 1997). Ungdomarnas tankar kring ovanbehandlad fråga tydde på att de blivit varse om en generationskillnad. De menar att dagens parförhållanden har som mål att eftersträva jämlikhet, gällande ansvarsfördelning i hemmet. Tidigare forskning påvisar att det i dagens

samhälle skett en utveckling mot allt större utsträckning av jämställdhet. Delat ansvar och arbete är målet för många (Furhoff & Olsson, 1997).

Ungdomarna menade att kompromiss var en nödvändighet för att kunna erhålla ett jämlikt förhållande. Detta belyses även i tidigare forskning då man betonar att det viktigaste i ett förhållande är att paret lyssnar på varandra och tillsammans försöker hitta en så bra lösning som möjligt. Betydelsefullt är också att betänka över att när vi i våra parrelationer strävar efter delat ansvar och rättvisa, att det inte behöver vara millimeterrättvisa. Även här handlar det nämligen om att kunna visa flexibilitet och generositet (Furhoff & Olsson, 1997).

Kapitel 6. Sammanfattning och Slutdiskussion

I detta avslutande kapitel återknyter vi till vårt syfte samt våra frågeställningar i uppsatsen. Vår intention var att skildra ungdomars tankar och värderingar kring kärlek, sexualitet och samlevnad. Våra fem centrala frågeställningar var menade att ge en bild av intervjupersonernas syn på parförhållande relaterade frågor. Vi har gjort denna studie utifrån 12 kvalitativa intervjuer med ungdomar i åldern 15-20. Vår avsikt var inte att hitta något generellt svar, men våra resultat har visat sig, i många fall, vara överensstämmande med tidigare forskning. Under skrivandets gång har våra intervjuer och resultat, för vår del, varit nyinspirerande och tankeväckande. Det viktigaste för oss har varit att sätta oss in i ungdomarnas värld och därigenom beskåda ett, för oss, mycket intressant ämne. En del av den förförståelse, som vi burit med oss har ersatts av ny kunskap. Nedan följer en presentation av våra resultat och en diskussion kring detsamma. Egna åsikter och värderingar kommer också att tilläggas.

Ungdomarna i vår studie fördjupade sig olika mycket i samtalsämnet kärlek. Deras rangordning kring begreppen förälskelse och kärlek såg olika ut. Kärleken indelades i olika stadier men gemensamt för samtliga ungdomar var att ju längre ett förhållande pågick ju starkare ansåg de att känslan blev och förhoppningen var att parterna skulle nå slutstadiet, d.v.s. att komma varandra riktigt nära. Ungdomarnas intervju svar antydde att de i ett förhållande hade ett behov av att yttra fysisk och psykisk kärlek. För dem var det av stor vikt att vara ärliga i sina känslöhandlingar och detsamma krävdes av motparten. I ett parförhållande betonades en vilja av att ge och ta, att mötas på ett ömsesidigt plan. Ungdomarna i vår studie visade på ett positivt förhållningssätt till kärlek över lag. De såg

kärleken för vad den är och inte mellan vilka kön den delas. Ett intervjusvar pekade på att homosexualitet dock kunde utnyttjas i syfte att t.ex. provocera eller väcka uppmärksamhet. Våra reflektioner kring det ovanstående är att det för oss framgått att ungdomarna visar på en djup insikt och engagemang när de funderar kring förälskelse, kärlek och parförhållanden. Våra spekulationer är att ungdomarna befinner sig i ett stadie då kamrater samt en flick- eller pojkvän får en beaktansvärd betydelse. Ungdomarnas situation präglas av en sårbarhet inför att bli sviken eller vilseledd men detta utgör inte ett alltför stort hinder för deras kärleksbevisning. Vi förundras också över var och ens neutrala intervjusvar som påvisar en liberal och respektfull inställning gentemot kärlek mellan parter av samma kön.

Ungdomarna ställdes inför frågor kring familjebildning/familjekonstellation. Åsikterna skilde sig åt på många plan. Det förekom betraktelsesätt som förmedlade en mycket positiv syn på äktenskapet, medan andra hade blandade känslor inför ett framtida äktenskap där de vägde för och nackdelar. Den tredje gruppen ansåg att äktenskapet innebar motstridiga krav, vilket vidare ingav dem ett negativt synsätt. I sammanhanget diskuterades även faktorer som skulle kunna gynna ett varaktigt förhållande. Valfungerande kommunikation, kompromisser liksom en medvetenhet om att upp och nedgångar i ett förhållande var ett förekommande och naturligt inslag, utgjorde exempel på främjande faktorer. Våra tolkningar sinsemellan ledde våra tankar till vilka orsaker som kan utgöra bakgrund till ungdomarnas särpräglade åsikter om äktenskapet. Den enskilde ungdomens familjesituation, samhällets normer och skräckinjagande skilsmässofaktorer visade sig ha en inverkan på ungdomarnas ståndpunkt. Det nyssnämnda står i förening med våra tidigare föreställningar och indikerar bl.a. samhällets och föräldrarnas makt och påverkan på den enskilda ungdomen. Detta är, enligt vår mening, tankeväckande och uppmanar oss till att ständigt betänka och ifrågasätta våra ord och handlingar. Vi gläds dock över att våra intervjusvar tyder på en mogenhet bland ungdomarna. Detta bl.a. eftersom de begrundar kärlekens alla sidor, därmed inberäknat dess baksidor. Ungdomarna intar inte en naiv inställning till t. ex. konflikter då de menar att det även kan vara utvecklande.

Ungdomarna hade en förhållandevis tolerant inställning till otrohet. De flesta var villiga att diskutera förhållandets fortlevnad utifrån rådande omständigheter, t.ex. om barn fanns med i bilden. Tankar och funderingar om eventuell brist på tillit som en konsekvens aktualiserades. Det skedde dock en övervägning mellan vinst och förlust vid en eventuell separation. Tankar om separation var emellertid inte alltid fränstötande utan kunde även ses som början till något

annat. Ungdomarna hade även tankar om massmedia som inte alla gånger presenterade en verklighetstrogen bild så som dem upplevde det. Våra intryck vad beträffar ungdomarnas inställning gentemot otrohet var av överraskande karaktär. Detta därför att våra förförståelser som i sin tur är påverkade av samhällsnormen, som proklamerar tvåsamheten, stod i motsats till ungdomarnas synsätt. Däremot inte sagt att ungdomarna inte inser otrohetens konsekvenser eller bagatelliserar separationens innebörd. Vår tolkning är att ungdomarna även kan känna sig frustrerade över massmedias framställning av, i det här fallet, separationer. Massmedia verkar ha en tendens att antingen försköna eller försvåra en omständighet. Det verkliga livet är inte alltid lika svart eller vit, vilket vi tror kan förorsaka ungdomarnas frustration.

Ungdomarna lade stor vikt vid sin partners dragningskraft i samband med sexuella förhållanden. Våra resultat påvisade att attraktionen var avgörande vid ett första intryck men personligheten vann mark desto längre och djupare förhållandet blev. Vad ankommer ungdomarnas syn på pornografi, var den gemensamma nämnaren att de ansåg att kvinnorna inom porrbranschen behandlades på ett människokränkande sätt. Vidare menade ungdomarna att pornografen utmålade en förvrängd verklighetsbild där tjejen främst, i deras ögon, kom att betraktas som ett sexualobjekt. Det som emellertid utgjorde en skillnad mellan könen var att killarna intog ett mer positivt förhållningssätt gentemot t.ex. porrfilmstittande. Vår tolkning av ungdomarnas förhållningssätt till utseendets betydelse, i samband med sexuella förhållanden, anser vi vara speciellt utmärkande för den livsfas som ungdomarna befinner sig i. Ungdomarnas biologiska utveckling sätter dem i en svår situation där fokus riktas mot den egna kroppen, som för övrigt jämförs med andra. Vi har även en tanke om att ungdomarnas växande intresse för en eventuell partner även innebär ett växande intresse för dennes personlighet. Med det menas att det kan ha sin förklaring i att det i ett längre parförhållande krävs att parterna likaledes trivs med varandras individualitet.

I alla tider har ungdomarna, av vuxna beskådats som för promiskuösa. Detta ifrågasätter vi då vi faller tillbaka på det faktum att ungdomarna i vår studie reflekterar över bl.a. pornografins framställande med kritiska samt begründande ögon. Den omständighet som våra resultat ändå antyder, nämligen att killar främst, ändå förhåller sig positiva inför t.ex. porrfilmstittande, kan enligt vår mening ha sin orsak i att ungdomarna i denna ålder har en nyfiken inställning till sin egen sexualitet och sex. Anledningen till att det nyssnämnda främst vidrör killar menar vi beror på samhällets mindre restriktiva syn på killars aptit på sex. Det är inte lika socialt

acceptabelt att tjejer tar för sig i samma utsträckning på detta område. Vi har en tanke om att dagens normer således gör en åtskillnad mellan de olika könen sexualbegär.

Vårt sista tema behandlade könsrollsskillnader och det vi fann vara speciellt utmärkande, i vår studie, var att ungdomarna eftersträvade ett jämlikt förhållande, där delat ansvar utgjorde ett dominerande slagord. Dagens ungdomar menade att de påfunnit en generationsskillnad mellan sig själva och sina föräldrar, vad anbelangar könsrollsskillnader i hemmet. De anser att det i dag skett en förändring där tjejens och killens ansvarsområden inte är lika självklara. Detta är ungdomarna positiva till då de menar att man i ett förhållande skall delta på lika villkor. Vår studie påvisade även ett annat synsätt bland ungdomarna där några ansåg att man i ett förhållande skulle ta ansvar för det man var bra på/hade lätt för. Dessa ungdomar underströk dock att de inte ville se traditionella ansvarsroller infinna sig i ett förhållande utan en rättvis kompromiss skulle även här utgöra en ledstjärna. Våra reflektioner mynnar i att vi anser att ungdomarnas förhållningssätt utgör en positiv utveckling mot ett mer likställt samhälle. Det är, enligt vår mening, viktigt att parterna undviker en snedfördelning i sitt förhållande då det annars kan medföra negativa konsekvenser och besvikelse som kan göra sig bittert påmind längre fram i livet.

Vi anser att det är viktigt att ha i åtanke att man i socialt arbete många gånger kan komma i kontakt med klientens privata sfär, inberäknad den emotionella världen. Denna sida är i vårt tycke viktig att bejaka då den många gånger är kraftfull nog att påverka andra väsentliga delar av klientens liv. Att barn och ungdomar särskilt skall uppmärksammas är en naturlig tanke hos oss då dessa grupper befinner sig i en känslig ålder, den sociala mognaden t.ex. är inte jämförbar med en vuxens. Dessutom kan inte barn och ungdomar tillgodose sina behov (kärlek utgör här en viktig faktor) oberoende av sin omgivning.

*Till de älskande
Närmare
Än nästan nära
Kommer du aldrig din älskade
Fjärmare
Än ett avskeds "pååerseeende"
kommer du aldrig från din älskade
Ifrågasätt inte
vem av er som gav mest*

*eller vem som tog mest
Vågen är fiende till kärleken –
anlitar du dess balanskonst
är det inte längre fråga om kärlek*

*Låt det givna
och det mottagna
malas tillsammans i vardagens kvarn –
det är genom denna fina sammansmältning
ni ska fortsätta ge mera liv
å er Kärlek
mera Kärlek å ert Liv.
(Maria Wine, 1973)*

Referenser

Angelöw, Bosse & Jonsson, Thom (2000) *Introduktion till socialpsykologi*. Lund: Studentlitteratur. Andra upplagan.

Denscombe, Martyn (2000) *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Edgardh, Karin (1992) *Tonåringar sex och samlevnad*. Göteborg: Gothia.

Furhoff, Ann-Marie & Olsson, Lilly (1997) *Vi två hela livet – den varaktiga parrelationen, dröm och möjlighet*. W & W.

Hartman, Sven G (1986) *Barns tankar om livet*. Stockholm: Natur och kultur.

Helmius, Gisela & Lewin, Bo (1986) *Ungdom, kärlek & sex – om ungdomars sexuella liv på 80 – talet*. Stockholm: Norstedts.

Lenner-Axelsson, B., Johansson, Z., Karlgren, M., Lindgren, E., Sjöström, B (1979) *Kärlek – Om förälskelse, passion och vänskap, svartsjuka och mognande kärlek*. Originalutgåva i W&Wserien: nr 497.

Koch, Ida (1989) *När ungarna blir unga*. Stockholm: Rabén & Sjögren.

Repstad, Pål (1999) *Närhet och distans – kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur. Tredje upplagan.

Schultz-Larsen, Ole (1994) *Utvecklingspsykologi*. Lund: Studentlitteratur.

Thurén, Torsten (1999) *Vetenskapsteori för nybörjare*. Stockholm: Liber AB. Första upplagan.

Bakgrund:

- Ålder?
- Kön?
- Vilket program läser du?

Kärlek:

- Vad är förälskelse för dig?
- Vad är kärlek för dig?
- Finns det någon skillnad mellan förälskelse och kärlek?
- Vilka känslor tror du ger sig till känna när man blir kär?
- Vad innebär det att vara olyckligt kär?
- Hur visar man sin kärlek?
- Vad betyder evig kärlek? Tror du på den föreställningen?
- Vilka förväntningar har du på en kärleksrelation?
- Vad anser du om kärlek till någon av samma kön?

Familjebildning/familjekonstellation:

- Vilken syn har du på äktenskapet?
- Vilket föredrar du: gift, sambo eller särbo? Varför?
- Har du en önskan om att skaffa barn i framtiden?
- Vilka faktorer tror du bidrar till att ett förhållande/äktenskap blir varaktigt?
- Den perfekta parrelationen – finns den?

Uppbrott:

- Vilka nära relationer kan ens partner inneha som kan godtas?
- Definiera svartsjuka.
- Vad skulle kunna utlösa svartsjuka?
- Var går gränsen för otrohet?
- Är otrohet förlåtligt?
- Hur löser man en eventuell konflikt i ett parförhållande?
- Hur går man tillväga när man vill avsluta ett förhållande?
- Vilka är dina tankar kring separation i ett parförhållande/äktenskap?

Sex/sexualitet:

- Vad tänker du på när du hör ordet sexualitet?
- Hur mycket betyder utseende och attraktion i samband med sexuella förhållanden?
- Måste man vara kär för att ha sex?
- Är sex den ”rättas” privilegium eller är det ok att tidigare anskaffa sexuella erfarenheter?
- Vad anser du om pornografi?

Könsrollsskillnader:

- Vilka egenskaper betraktas som mest betydelsefulla hos ens partner?

- Tycker du att det finns någon skillnad mellan tjejers respektive killars syn på kärlek och sex/sexualitet?
- Vilka anser du vara tjejens respektive killens ansvarsområden i ett parförhållande?
- Vad innebär respekt för dig i ett parförhållande?
- Vad innebär jämlikhet i ett parförhållande?